

Vlaams
Parlement

stuk **872** (2010-2011) – Nr. 22
ingediend op 13 april 2011 (2010-2011)

Hoorzitting

met het oog op het duiden
van de problematiek vanuit het werkveld,
met mevrouw Karen Dekoninck,
substituut-procureur des Konings, parket Antwerpen,
Jeugdsectie, en mevrouw Joke Anthonissen,
Vlaamse Jeugdraad vzw

Verslag

namens de Commissie Jeugdzorg
uitgebracht door de dames Marijke Dillen,
Mieke Vogels en Katrien Schryvers

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Else De Wachter.

Vaste leden:

de dames Kathleen Helsen, Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx, mevrouw Gerda Van Steenberge;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borgh;
de heer John Crombez, mevrouw Else De Wachter;
de dames Vera Celis, Danielle Godderis-T'Jonck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de heren Tom Dehaene, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Sabine Poleyn;
de heren Chris Janssens, Erik Tack, Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
de dames Yamila Idrissi, Güler Turan;
de dames Lies Jans, Helga Stevens;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Stukken in het dossier:

872 (2010-2011) – Nr. 1 t.e.m. 21: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

I. Uiteenzetting door mevrouw Karen Dekoninck, substituut-procureur des Konings, parket Antwerpen, Jeugdsectie	4
1. Praktijkvoorbeelden	4
2. Werking van het jeugdparquet	5
3. Beleid van het jeugdparquet.....	7
4. Werkingsprincipes in POS-dossiers.....	8
5. Werkingsprincipes in MOF-dossiers.....	11
6. Besluit	12
II. Vragen van de leden	14
III. Uiteenzetting door mevrouw Joke Anthonissen, stafmedewerker Vlaamse Jeugdraad vzw	22
1. Maatschappelijke verklaringen	23
2. De invalshoek van kinderen en jongeren.....	24
3. De invalshoek van het verenigingsleven en de jeugdorganisaties.....	25
4. De invalshoek van de jeugdhulp	25
5. Aanbevelingen.....	26
Gebruikte afkortingen	28
Bijlagen:	
Bijlage 1: Volledige tekst van de toelichting van mevrouw Karen Dekoninck....	29
Bijlage 2: Presentatie van mevrouw Joke Anthonissen.....	45
Bijlage 3: Tekst van de Broeders van Liefde: ‘Toenemende zorgvragen bij kinderen en jongeren: kansen, bedreigingen en aanbevelingen’	53

Op voorstel van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid heeft het Vlaams Parlement beslist een themadebat te houden over jeugdzorg. Daartoe werd de Commissie Jeugdzorg opgericht. Deze commissie ad hoc gaat op zoek:

- (1) naar maatschappelijke verklaringen voor de voortdurend stijgende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg, en
- (2) naar beleidsvoorstellen op korte, middellange en lange termijn die de voortdurend stijgende instroom moeten tegengaan. Belangrijk daarbij is dat die beleidsvoorstellen niet uitsluitend geïmplementeerd dienen te worden binnen het beleidsdomein Welzijn, maar bijvoorbeeld ook binnen de beleidsdomeinen Jeugd, Sport, Onderwijs of Cultuur.

Op 6 april 2011 hield de Commissie Jeugdzorg een hoorzitting met het oog op het duiden van de problematiek vanuit het werkveld, met mevrouw Karen Dekoninck, substituut-procureur des Konings, parket Antwerpen, Jeugdsectie en mevrouw Joke Anthonissen, Vlaamse Jeugdraad vzw. Namens de Jeugdraad was ook mevrouw Latifa Amezghal van de vzw Uit De Marge aanwezig.

De commissie besliste aan het verslag van deze zitting ook de tekst ‘Toenemende zorgvragen bij kinderen en jongeren: kansen, bedreigingen en aanbevelingen’ van de Broeders van Liefde toe te voegen (bijlage 3).

I. UITEENZETTING DOOR MEVROUW KAREN DEKONINCK, SUBSTITUUT-PROCUREUR DES KONINGS, PARKET ANTWERPEN, JEUGDSECTIE

Mevrouw Karen Dekoninck: Het is een opportuniteit om de werking en het beleid van het jeugdparket van Antwerpen toe te lichten en de invloed die we daarbij hebben – of net niet hebben – op de instroom.

1. Praktijkvoorbeelden

Ik weet dat u zoekt naar verklaringen waarom zoveel zaken binnenstromen in de bijzondere jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg. Ik vrees dat ik u zal moeten teleurstellen. Ik ben jurist en geen socioloog. Ik kan u geen pasklare antwoorden bieden. Ik kan u enkel de werking van het parket van Antwerpen toelichten en enkele bedenkingen meegeven vanuit tien jaar ervaring op een jeugdparket.

Ik heb rechten gestudeerd in Antwerpen. Ik heb drie jaar als advocaat gewerkt aan de balie van Antwerpen en daarna vier jaar als bedrijfsjurist in een bedrijf. Daarna ben ik teruggekeerd naar het parket. Ik werk intussen tien jaar op het jeugdparket. Ik verbaas me nog iedere dag over de dossiers die bij ons komen. Dat is een goede zaak, want de dag dat ik niet meer zal schrikken van sommige dossiers, denk ik dat ik moet stoppen.

Ik heb een aantal voorbeelden van dossiers die we dagelijks krijgen. Het zijn dossiers waarin bij hoogdringendheid een beschermingsmaatregel werd gevraagd in een POS-dossier of een in een MOF-dossier. Het heeft nog niets te maken met de gewone instroom.

Een eerste voorbeeld gaat over een jongen van 15 jaar die een gedragsstoornis heeft. Hij is bij de gerechtelijke hulpverlening terechtgekomen omdat men zich echt zorgen maakte over zijn hygiëneproblematiek. Bij het onderzoek bleek dat de ouders beiden zwaar psychiatrische problemen hadden. De mensen waren eigenlijk niet in staat om voor zichzelf te zorgen, laat staan voor de kinderen. Er konden ook geen afspraken met hen worden gemaakt. De jongen is onder het toezicht van de jeugdrechter gekomen. De jongen heeft nood aan psychiatrische begeleiding, maar hij wil dat zelf niet omdat hij niet als ‘zot’ wil worden beschouwd. Hij gaat dus heel vaak lopen, maar hij is ook suikerziek. De jeugdrechter heeft voor hem vrij snel een plaats gevonden in het Zeepreventorium. De jongen gaat er dagelijks lopen. De instelling heeft na een week laten weten dat ze de jongen niet willen houden omdat ze niet verantwoordelijk willen zijn voor zijn dood en omdat ze hem

niet de hele dag in het oog kunnen houden. Hij wordt eigenlijk letterlijk op straat gezet en dan moet de jeugdrechter een oplossing zoeken. Het is beschamend om te zeggen, maar de jongen is gedwongen gecolloqueerd in de volwassenpsychiatrie om de wachtlijsten in de kinderspsychiatrie te doorbreken.

Diezelfde week werd er vanuit het ziekenhuis gebeld voor een baby met een distorsiebreuk. Het was duidelijk een geval van kindermishandeling en men vraagt ons om beschermingsmaatregelen op te leggen.

Een meisje zegt op school dat ze wordt geslagen door haar broers en niet meer naar huis wil. Ze staat vol blauwe plekken. We zullen trachten om uiteindelijk de daders uit huis te krijgen, maar op dat moment kan het kind niet naar huis.

Een jongen van 15 jaar heeft op straat een man van 88 jaar overvallen. Men vraagt een maatregel.

Een bende van vijf jongeren is verantwoordelijk voor een honderdtal feiten gepleegd op een half jaar. Het gaat om inbraken in scholen en in woningen, overvallen op handelszaken. Men vraagt een maatregel.

Het zijn ernstige dossiers waarbij men ons een beschermingsmaatregel vraagt. Het zijn geen eenvoudige zaken.

2. Werking van het jeugdparket

De taak van een jeugdparket bij een jeugdrechtbank bestaat enerzijds uit het vertegenwoordigen van de maatschappij, maar anderzijds ook uit het verdedigen van de belangen van de minderjarigen. We zijn de enigen die exclusief toegang hebben tot de jeugdrechter om beschermingsmaatregelen te vragen.

Ik benadruk dat wij het belang van de kinderen vertegenwoordigen. Dat is een raakvlak met hulpverlening. Justitie werkt niet enkel repressief: wij hebben ook een belangrijke taak bij de verdediging van de minderjarigen.

Wij handelen niet enkel in dossiers van een problematische opvoedingssituatie of POS en in dossiers waarbij minderjarigen straffeiten hebben gepleegd of MOF. Wij hebben een veel ruimer takenpakket: verdwijningsdossiers, klachten over parentale ontvoering, advies aan de jeugdrechter in burgerlijke zittingen. Dat laatste zijn betwistingen van ouders over omgangsrecht of discussies over het ouderlijk gezag. Die zittingen wonen wij ook allemaal bij.

Als totaalpakket hebben wij ongeveer 25.000 dossiers op jaarbasis. In mijn tekst geef ik enkel rudimentaire cijfers van de POS- en MOF-dossiers. Dan gaat het echt over de vraag of er beschermingsmaatregelen nodig zijn. Er zijn gemiddeld 15.000 POS- en MOF-dossiers op jaarbasis. De verhouding tussen POS en MOF is elk jaar ongeveer gelijk. U ziet in de cijfers dat er lichtjes meer MOF-dossiers zijn. Dat komt doordat veel POS-dossiers binnenkomen onder de noemer van een MOF, een misdrijf. Een jongen die al jaren in een instelling zit door een slechte thuissituatie, daar uit frustratie tegen de opvoeders heeft geroepen of ze heeft bedreigd, en buiten wordt gezet, komt binnen met een proces-verbaal van de politie over slagen en verwondingen of bedreiging. Eigenlijk is dat een POS. Daarom lopen die cijfers lichtjes uiteen, maar eigenlijk is de verhouding quasi gelijk.

Ik heb het bewust over rudimentaire cijfers. Cijfers van jeugdstatistieken moet u met de nodige omzichtigheid behandelen. Het systeem ter ondersteuning van de jeugdparketten is pas ontwikkeld in de jaren 90. Het is een heel gebruiksonvriendelijk systeem. Onze bedienden, ook altijd onderbemand, moeten elke letter van elke naam van elke minderjarige

verdachte of benadeelde ingeven. Ook elk nummer van een proces-verbaal moeten zij volledig overtypen. Staat daar een fout in, dan wordt dat nadien niet meer teruggevonden in het systeem. Er is geen controle op de uniformiteit waarmee parketten invoeren. Iedereen heeft een eigen systematiek ontwikkeld. Daarom moet u de cijfers voorzichtig interpreteren.

In 2006 was er de wetswijziging van de Jeugdbeschermingswet. Toen heeft men alternatieve maatregelen op parketniveau in werking gesteld, maar het systeem dat ons ten dienste staat om de gegevens in te voeren, is daarvoor niet aangepast. De parketten kunnen hun alternatieve afhandelingsmethodes niet meten met dat systeem. Dat moet manueel gebeuren. Dat is heel jammer, want zo'n alternatieve afhandelingsmethode eindigt met een sepot. Men kan dat niet meten en dus ook niet weergeven in de pers.

Antwerpen staat in vergelijking met de andere Vlaamse parketten op de tweede plaats. Brussel heeft een veel grotere instroom, maar dat is Nederlandstalig en Franstalig Brussel. Zij zitten met ongeveer 23.000 dossiers, wij in Antwerpen met 15.000 dossiers. Daarna komt Gent met 8500 dossiers. U voelt onmiddellijk dat er een verband is tussen de demografische samenstelling van een stad en de instroom van dossiers. Dat is ontegensprekelijk. Dat heeft te maken met de grootstedelijke problematiek.

Ik wil u vandaag niet bedelven onder de cijfers. Ik weet ook niet welke cijfers u al ter beschikking hebt. Ik wil met die cijfers duidelijk maken dat wij, niet enkel de jeugdparketten, maar alle parketten, kreunen onder de werklust. De instroom van dossiers is geweldig groot, en wij hebben jammer genoeg niet zo heel veel personeel om dat allemaal te bolwerken. Het is zeker niet zo dat wij die instroom activeren, integendeel. Wij streven ernaar om dossiers binnen vrijwilligheid af te handelen.

Wie behandelt die 25.000 dossiers? We zijn met zes magistraten. 25.000 gedeeld door zes, dat is wel wat. Wij zijn één met onze collega's van het gemeenrecht, die de meerderjarigen afhandelen. Wij zijn 24 op 24 beschikbaar, in een poolsysteem voor nacht- en weekenddiensten. De politie of andere mensen kunnen ons dag en nacht bereiken. We werken met een weekstelsel. We zijn een week van dienst om al die dringende zaken telefonisch af te handelen. De week daarop zijn we van dienst voor Everbergzittingen. Dan hebben we nog drie weken per maand om de instroom van die dossiers af te handelen en om onze zittingen waar te nemen. Dat zijn een vijftigtal zittingen per maand, te verdelen over zes personen.

Gelukkig hebben wij twee juristen en vier parketcriminologen. Dat was een heel mooi initiatief bij de wetswijziging in 2006. De criminologen hebben heel andere opleiding en insteek. Zij staan ons bij in de afhandeling van individuele dossiers door middel van dossierstudie, maar vooral door gesprekken met de mensen. Door tijdsgebrek kunnen we dat zelf niet doen. Tegenover het lezen van een proces-verbaal biedt het praten met de mensen absoluut een meerwaarde. De criminologen handelen op jaarbasis ongeveer 800 gesprekken af, van een uur, dikwijls met een tolk erbij. Zij zijn ook maar met vier, dat is dus wel intensief.

Op beleidsmatig vlak helpen de criminologen ons ook. Dat is ook nieuw. Hun taakomschrijving is wettelijk vastgelegd. Zij hebben een taak op het vlak van jeugddelinquentie, kindermishandeling en spijbelen. Dat is een ruime noemer. Er wordt getracht om nationaal te komen tot een eensgezind beleid.

Dat heeft in Antwerpen de laatste vier jaar al tot verschillende mooie initiatieven geleid. Er zijn overlegstructuren rond kindermishandeling. We hebben een spijbeltraject uitgewerkt en een project drugtherapieadvies, met de politiediensten. Er is een samenwerkingsvorm met scholen rond het thema veiligheid.

3. Beleid van het jeugdparket

Wat gebeurt er met de binnengekomen dossiers? Wat is daarin het beleid van de jeugdparquetten?

Dat beleid van jeugdparquetten is min of meer autonoom te bepalen. Voor MOF-dossiers moeten wij ons uiteraard richten naar het Nationaal Veiligheidsplan. Daar staat bijvoorbeeld in dat ernstige jeugddelinquentie moet worden bestreden. Uiteraard is dat voor ons een prioriteit, maar gelukkig kunnen parketten ook autonoom nog prioriteiten stellen, bijvoorbeeld voor lokale fenomenen.

Wij kiezen ervoor dynamisch en ketengericht te werken. Wij gaan zelf proactief op zoek naar partners in de verschillende ketens om contacten te leggen met de bedoeling engagementen te geven, maar ook te krijgen. Dat is belangrijk. Een parket maakt deel uit van de maatschappij. Wij moeten onze verantwoordelijkheid opnemen en niet gewoon wachten tot de processen-verbaal op onze bureaus terechtkomen. Dat zou niet meer van deze tijd zijn. We moeten daar actief in meewerken. Maar dat heeft natuurlijk invloed op de instroom van dossiers: we trekken bij wijze van spreken werk aan.

In Antwerpen hebben we een afhandelingstandaard opgesteld voor elk MOF-feit. We hebben geprobeerd uniformiteit te bereiken, waarbij de ernst van het feit meespeelt, maar ook de leefsituatie van de minderjarige. Daarom zijn die gesprekken met de criminologen zo belangrijk.

Voor de POS-dossiers ligt het anders. Daar moeten wij ons als jeugdparquetmagistraten onder andere richten naar het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind waarbij ons belangrijkste criterium het belang van het kind is. Wij moeten ons uiteraard ook richten naar de decreten die onder andere voorrang van vrijwilligheid vooropstellen. De mensen moeten steeds de mogelijkheid hebben om in vrijwilligheid hun hulpvraag te laten beantwoorden vooraleer er gerechtelijke tussenkomst is. Dat is moeilijk, want dat zijn open normen waarbij er individuele interpretatie mogelijk is of waarbij er praktische bezwaren kunnen zijn zoals toegankelijkheid van diensten enzovoort.

Zo worden wij door de grote toegankelijkheid overdag en 's nachts van de parketten, maar ook van de politiediensten – in Antwerpen werken de jeugddiensten zowel in POS als MOF uitstekend – dikwijls ongewild, als eindtraject in de keten, geconfronteerd met dossiers die volgens ons veel eerder in het traject binnen de vrijwilligheid een kans hadden moeten krijgen. Wij krijgen heel dikwijls 's nachts telefoon over onbuigzame minderjarigen waarbij het thuis tot een crisis is gekomen en waarvan de ouders moegestreden zijn. Die ouders willen die jongere dan niet meer meenemen naar huis en willen dat wij er onze plan mee trekken. Die jongere zit dan de hele nacht in de cel – want er zijn geen andere oplossingen voorhanden – en komt 's ochtends bij ons terecht. Wij mogen die jongere maximaal 24 uur van zijn vrijheid beroven. Het is heel moeilijk om die minderjarige en zijn ouders terug naar de vrijwilligheid te oriënteren. Die mensen willen hulp, zij willen niet meer horen dat ze terug naar het comité moeten gaan om dan opnieuw op een wachtlijst van twee maanden terecht te komen. Zo werkt het niet. En zo stromen er dossiers Justitie binnen die wellicht niet altijd bij ons zouden moeten zitten.

De onbereikbaarheid van de CBJ's buiten kantooruren is hierbij een groot probleem. Dat zal hier wellicht al aan de orde gekomen zijn. Men heeft al geprobeerd daaraan te verhelpen door de crisisnetwerken op te starten. Dat is absoluut een prima werking, maar die is mijns inziens te kleinschalig om voelbaar verlichting te brengen. Dat zou absoluut meer moeten worden uitgebreid, zodat mensen op het moment van een crisis of een escalatie ergens in de vrijwilligheid terecht kunnen, en niet per se bij de politiediensten. Jammer genoeg zijn het vandaag vaak de politiediensten die tijdens de wacht, in uniform, moeten bemiddelen en therapeut spelen. Die mensen zijn daar echter niet voor opgeleid en hebben daar geen tijd voor.

Ik wil de aandacht vestigen op de cijfers van de CBJ's en de bemiddelingscommissies. Die commissies zouden de buffer, de grote filter, moeten zijn vooraleer dossiers naar Justitie doorstromen. De caseload van een consulent bij de jeugdrechtbank is gemiddeld 10 à 20 percent hoger dan de caseload van een consulent bij de CBJ's. Daar zouden we ons vragen bij moeten stellen. Het principe is de voorrang van de vrijwilligheid. De dwangmaatregel zou de uitzondering moeten zijn. Toch slagen we er niet in om dat accent te verleggen.

Hiermee wil ik niet zeggen dat de CBJ's te weinig werk hebben, zeker niet. Ik weet dat de werkdruk daar heel zwaar is en dat zij absoluut verzadigd zijn. Ik begrijp dat, als er zich een crisis voordoet en men de hulpvraag niet in de vrijwilligheid kan voldoen, die dossiers zich een weg zoeken en terechtkomen bij het eindstation, de jeugdrechtbank. Ik begrijp dat. Maar ik denk niet dat het aan het parket is om het gebrek aan middelen te compenseren door sepots te nemen. Het is onze taak om in het belang van de minderjarige naar oplossingen te zoeken. Die mensen staan 's morgens aan ons bureau. Wij moeten daarmee verder. Het is niet aan ons om dat dan te compenseren en de zwaar overbelaste jeugdrechters te sparen door dat dossier dan maar af te sluiten. We zoeken ook mee naar oplossingen en dikwijls is een vordering het laatste redmiddel. Wij beseffen ook dat de jeugdrechters in dezelfde vijver moeten vissen als de vrijwillige hulpverleners en dat zij het dus ook niet opgelost krijgen.

4. Werkingsprincipes in POS-dossiers

Ik ga in vogelvlucht over de concrete werkingsprincipes in POS- en MOF-dossiers. Het is zeker niet mijn bedoeling om de wetgeving voor te lezen. Ik vind het echter wel belangrijk om u het wettelijk kader mee te geven zodat u ziet hoe beperkt onze mogelijkheden zijn.

In een POS-dossier is de doorverwijzing van een bemiddelingscommissie het principe. Dat is echter sinds lang niet meer de enige weg waarlangs wij dossiers binnenkrijgen. In de praktijk krijgen we heel veel meldingen van mensen uit de onmiddellijke omgeving van de kinderen, zoals het vertrouwenscentrum, dokters van de CLB's, OCMW's, Kind en Gezin enzovoort.

Ik heb u al verteld dat wij zeer actief werken rond kindermishandeling. Wij hebben jaren geleden zeer actief partners in die keten opgespoord, instanties die zeer vroeg mogelijke signalen van kindermishandeling kunnen detecteren. Wij zijn daar zelf op afgestapt, en wij hebben gevraagd om protocollen af te sluiten om de samenwerking te bevorderen en elkaars werking te leren kennen. Daardoor zijn wij op het vlak van preventie van kindermishandeling heel ver gekomen. Wij kunnen heel snel interveniëren als er dringend, in het belang van het kind, een beschermingsmaatregel nodig is.

Men kan de vraag stellen of dit de taak is van een parket en of wij niet gewoon moeten wachten tot er een proces-verbaal binnenkomt over het misdrijf. In het geval van kindermishandeling is dat heel schrijnend. Als onderdeel van de maatschappij moeten wij transparant en dynamisch werken. Als wij kindermishandeling kunnen voorkomen, dan moeten wij dat doen. Vandaar de samenwerking met die partners.

Er is ook het voorbeeld van de spijbelaars. Wij hebben een samenwerkingsproject opgestart met scholen, politiediensten, het Centraal Meldpunt voor Risicjongeren in Antwerpen, waardoor een spijbelaar heel snel vanuit de school wordt georiënteerd naar het CLB. Als dat niet lukt, dan gaat die spijbelaar naar het centraal meldpunt dat in kaart brengt hoeveel dagen die jongere al heeft gespijbeld. Uiteindelijk komt die melding terecht bij de politie. De politie praat opnieuw met die jongere en de ouders en stelt een spijbelcontract op. Als ook dat niet lukt, wordt er een pv opgesteld dat bij justitie terechtkomt. Onze criminologen gaan opnieuw een gesprek aan met de ouders en gaan na of alles is geprobeerd om die jongere toch te stimuleren om naar school te gaan. Als ook dat niet lukt, heeft het parket enkel nog de mogelijkheid om de jeugdrechter te vorderen.

Spijbelen is eigenlijk geen taak voor justitie, want de jeugdrechter heeft daar geen middelen voor. In de bijzondere jeugdzorg is daar eigenlijk heel weinig aanbod voor. Men kan een jongen van 16 jaar niet zomaar op de schoolbank zetten en hem verplichten om daar te blijven zitten. Zo werkt dat niet. Dat is een heel belangrijke taak binnen onderwijs, maar het zit vooralsnog bij justitie. Onze enige andere optie is seponeren, maar wij vinden schoolgaan te belangrijk om daar zomaar een sepot op te kleven.

Een ander voorbeeld betreft de Roma-zigeunerkinderen van 11 à 13 jaar die rondgaan met valse petities waarmee zij ongeveer 500 euro per dag ophalen. Zij plegen ook gauwdiefstallen. Zij worden ingezet door achterliggende bendes. Die kinderen zijn echter zo getraind om die bendes niet te verlinken dat wij onmogelijk die structuren kunnen achterhalen. Wij worden wekelijks geconfronteerd met die kinderen, maar wij hebben er geen oplossingen voor. In de bijzondere jeugdzorg zijn daar geen oplossingen voor. Ik denk dat dit probleem op het vlak van immigratie, op nationaal of zelfs op Europees niveau moet worden bekeken. Toch zijn het dagelijks de jeugdparketten en de jeugdrechters die daar oplossingen voor moeten zoeken.

Er is ook het voorbeeld van druggebruik waarop eigenlijk onderwijs of volksgezondheid zou moeten focussen, maar het staat in de strafwet. Die jongeren komen dan ook dagelijks bij ons binnen. Wij kunnen dat seponeren. Ik ga hier niet verhelen dat licht druggebruik wordt geseponereerd. Tegen de honderden pv's die binnenstromen over het gebruik van een joint kunnen wij niet op. Op drugdealen of druggebruik op school daarentegen blijven wij heel sterk gefocust. Het is de bedoeling om preventief in te grijpen. Daarvoor hebben wij de drugtherapieadviesprojecten uitgewerkt. Elke jongere wordt doorgezonden naar systemen zoals Alttox en dergelijke.

Ons principe blijft om in elk POS-dossier zo vroeg mogelijk te interveniëren met de bedoeling om erger te voorkomen en het gezin te oriënteren naar de vrijwilligheid. In de tekst in bijlage worden de mogelijkheden van een parket in een POS-dossier uiteengezet. Wij kunnen seponeren. Dat zullen wij altijd doen als er geen gevaarsituatie voor de minderjarige blijkt na onderzoek, soms door de politiediensten. Wat de sepots van dossiers bij de jeugd-parketten betreft, is in de pers soms sprake van 70 percent. Dat cijfer komt elk jaar terug. Ik maak me daar soms druk in, want dit soort sepots – geen gevaarsituatie, POS-dossier – zit mee in die 70 percent seponeringen. Het is een geluk dat wij daar zo veel in kunnen seponeren. Het is natuurlijk wat misleidend, want het lijkt alsof de parketten die dossiers in de kast leggen en daar niets mee doen. Dat is absoluut niet het geval.

Als wij aan de hand van een dossier zien dat hulpverlening noodzakelijk is, maar de mensen in vrijwilligheid die hulp willen aanvaarden, dan zullen wij die mensen oriënteren naar het CBJ, dikwijls met een aanmelding van het parket, zodat wij ook feedback krijgen of het dossier al dan niet is opgenomen.

Onze ervaring is dat de lat voor het concept vrijwillige hulpvraag verschilt van comité tot comité. Bij het ene comité gaan de mensen, als het parket een aanmelding doet, ter plaatse bij het gezin. Andere comités, vooral in de steden, hebben die mogelijkheid niet en verwachten dat de mensen ter plaatse komen, de hulpvraag stellen en de problematiek schetsen. Voor pedagogisch zwakbegaafde mensen, dikwijls anderstaligen, is dat een hele opgave. Heel wat mensen vinden dan ook de weg niet, ook al hebben ze het adres meegekregen. We moeten nagaan hoe we dat kunnen verbeteren. Het concept vrijwillige hulpverlening zou veel beter gedefinieerd moeten zijn met criteria en de lat zou wat minder hoog moeten worden gelegd, wat de instroom natuurlijk vergroot in plaats van verkleint.

Als mensen maatregelen nodig hebben, die tijdelijk zijn maar waarbij de kans op slagen in vrijwilligheid klein is, dan sturen wij het dossier soms rechtstreeks door naar de bemiddelingscommissie om geen tijd te verliezen. De bemiddelingscommissie is dan de buffer

die de mensen moet uitnodigen en hen de laatste kans biedt om die hulp in vrijwilligheid te aanvaarden.

Het absolute aantal minnelijke regelingen waarbij een bemiddelingscommissie erin slaagt om mensen in vrijwilligheid een maatregelenpakket te doen aanvaarden, is in een à twee jaar tijd gehalveerd. Waar we vroeger tien dossiers doorstuurden, en die tien bleven in vrijwilligheid, dan komen er nu vijf van de tien terug naar het parket met de vraag om een vordering te nemen voor de jeugdrechter. Ik kan dat niet verklaren. Men kan niet stellen dat dit te maken heeft met de verhoging van de werkdruk, want het gaat om hetzelfde aantal dossiers. Ik kan dus geen verklaring geven voor de dalende trend in het bereiken van minnelijke regelingen, ook niet de onderlinge verschillen bij de bemiddelingscommissies, want het valt echt op dat de ene bemiddelingscommissie een veel hoger percentage minnelijke regelingen haalt dan de andere. Ik kan u wel verzekeren dat de cijfers erop wijzen dat de instroom bij de jeugdrechtbank enorm stijgt, bovendien gebeurt dit op jaarlijkse basis. Die trend moet absoluut gekeerd worden.

De laatste mogelijkheid op parketniveau in een POS-dossier, is het vragen van een hoogdringende maatregel aan een jeugdrechter. Hierbij zijn een aantal voorwaarden: er moet een gevaarsituatie zijn en een gebrek aan vrijwilligheid. Het zijn heel open criteria waarmee we heel spaarzaam proberen om te gaan. Een jeugdrechter heeft voor een POS-dossier een maatregelenpakket ter beschikking van dertien maatregelen, onder meer thuisbegeleiding, maar als we een dringende POS-maatregel vragen, dan kan de jeugdrechter het kind niet in het thuismilieu houden, dan wordt het, vaak de dag zelf, uit het thuismilieu geplukt en ergens geplaatst. Dat is logisch, want men gaat ervan uit dat de thuissituatie zo gevaarlijk is dat een kind moet worden geholpen. Dat is heel drastisch. Uiteraard gaan we heel spaarzaam om met deze mogelijkheid.

Toch zie ik, jammer genoeg, dat het heel moeilijk blijkt om dit uniform toe te passen in de parketten. Ik heb dit gehoord van een arts die bij het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling werkt. Hij zegt dat als hij in Antwerpen een beschermingsmaatregel vraagt voor een baby die werd opgenomen wegens kindermishandeling, het parket van Antwerpen een hoogdringende maatregel neemt. Wij gaan er dan van uit dat, één, de minderjarige moet worden beschermd en niet mag worden meegenomen door de ouders tot het strafonderzoek duidelijkheid verschaft over wie de feiten heeft gepleegd, en twee, dat als de ouders onder aanhoudingsmandaat worden geplaatst door de onderzoeksrechter, er voor dat kind moet worden gezorgd en een plaatsje moet worden gevonden. In andere parketten is men blijkbaar van oordeel dat er geen gevaarsituatie meer is omdat het kwaad al is geschied. Het enige wat dan nog rest, is het vervolgen van de daders. We verschillen daarover dus van mening. Ik zeg niet dat de ene mening beter is dan de andere, maar in parketten die 100 kilometer van elkaar liggen, wordt hierover dus anders gedacht.

De vraag kan worden gesteld wat de kans is om de gerechtelijke hulpverlening, het dossier bij de jeugdrechter, te sluiten en om de gedwongen hulpverlening te verlaten. We zouden kunnen oordelen dat mensen absoluut vragende partij zijn om zo vlug mogelijk bij de jeugdrechtbank weg te zijn, maar in de praktijk blijkt het heel moeilijk te zijn om dossiers terug naar de vrijwilligheid te oriënteren. Als het 2 tot 5 percent is van de grote hoeveelheid dossiers, dan is dat veel.

De oorzaak is natuurlijk dat het merendeel van de dossiers met een reden onder dwang zit, er kan dan geen sprake van zijn om opnieuw in de vrijwilligheid te gaan. Er is echter ook een deel dossiers dat wel in aanmerking komt. Ik denk bijvoorbeeld aan dossiers inzake pleegplaatsen die met akkoord van de biologische ouders en de pleegouders al jaren goed lopen. Als de vraag dan wordt gesteld op de zitting, merken we dat de mensen zelf geen vragende partij zijn om het dossier af te sluiten. Ze vinden dat alles goed loopt en ze hebben een goede band met de consulent met wie ze al jaren werken. Ze vragen bijna om het dossier niet af te sluiten omdat ze dan niet weten bij wie ze terechtkomen en hoe het dan

verder moet. Het is dus niet makkelijk om dossiers af te sluiten tegen de wil van de mensen in. We proberen dat natuurlijk wel te doen, jeugdrechters zijn waarschijnlijk blij met elk dossier minder op de grote hoeveelheid die ze liggen hebben.

5. Werkingsprincipes in MOF-dossiers

Voor de MOF-dossiers is het wettelijk kader de wet van 8 april 1965. Net zoals voor de jeugdrechters, is er het beschermingsmodel waarbij minderjarigen niet gestraft kunnen worden wanneer ze straffeiten plegen, ze moeten worden beschermd. De minderjarige moet de kans krijgen om de schade te vergoeden aan de maatschappij en aan zijn slachtoffer. In 2006 pas is er ook een vleugje sanctiemodel ingevoerd waarbij de jeugdrechter niet meer alleen rekening mag houden met het leefmilieu van de minderjarige, maar ook rekening mag houden met de openbare veiligheid als hij een maatregel overweegt.

Dat zijn ook onze principes. Telkens is het voor ons de bedoeling om als een jongere een misdrijf pleegt, opvoedend, preventief en efficiënt op te treden om erger te voorkomen.

We worden steeds door een proces-verbaal van de politie in kennis gesteld. We hebben 24 uur om een minderjarige die wordt opgepakt, voor de bevoegde rechter te krijgen. Het zijn dezelfde principes als voor een meerderjarige. Als we het pv voor ons krijgen en het onderzoek is volledig afgerond, dan moeten we een oordeel vellen over het dossier. Enerzijds kan dat een sepot zijn, anderzijds het vorderen van de jeugdrechter omdat we menen dat er dringend maatregelen nodig zijn. Daartussen ligt nog een waaier aan maatregelen die in 2006 pas in de Jeugdbeschermingswet werden ingevoerd.

Het is een limitatief maatregelenpakket en naar mijn gevoel weegt het voor sommige feiten soms te licht. Men heeft toen echt nagedacht over instroombeperking bij de jeugdrechters. De bedoeling was om de parketten te laten seponeren, maar wel met een educatieve boodschap voor de minderjarige. Wij worden zowel gevraagd als jeugdparket om in het belang van de minderjarige in de lichtere dossiers op te treden, alsook in de zwaardere dossiers waarbij vanuit de maatschappij echt om repressie wordt gevraagd. We kunnen dus niet zomaar dossiers seponeren – nu, we kunnen dat wel, maar we willen dat niet.

We geven bijna aan elk MOF-dossier dat binnenkomt op het jeugdparket, een gevolg. Het kan een waarschuwingsbrief zijn, een gesprek waarbij we de minderjarige vermanen, dit heet een ‘herinnering aan de wet’, of we kunnen een herstellbemiddeling voorstellen. Dit zijn allemaal zaken die gebeuren en waarmee de minderjarige en de ouders instemmen en waarbij wij op het einde van de rit de dossiers seponeren. Deze dossiers zitten dus ook bij de 70 percent seponeringen van de jeugdparketten. Dat wil dus niet zeggen dat er met die dossiers niets is gebeurd.

Een waarschuwingsbrief is een schriftelijke vermaning: we weten dat je het feit hebt gepleegd, we gaan het nu seponeren, maar als je een nieuw feit pleegt, zullen we er rekening mee houden. We kennen ook de mondelinge versie daarvan.

Ook van de herstellbemiddeling maken we heel veel gebruik omdat we het belangrijk vinden dat de minderjarige de gevolgen van zijn daden ziet, maar ook dat het slachtoffer weet dat er iets met zijn dossier is gebeurd en de kans kan krijgen om de schade hersteld te zien. Dat is niet altijd een financiële vergoeding, dat is ook heel dikwijls een meer moreel aspect. Dikwijls zeggen slachtoffers dat ze al heel blij zijn dat ze zien wie de feiten heeft gepleegd en dan maar pas beseffen dat het ook maar een kind is en geen grote crimineel. Dikwijls zijn ze heel blij met een gewone verontschuldiging van de minderjarige. Dat is een heel dankbare maatregel.

Het uiterste van ons maatregelenpakket is de jeugdrechter rechtstreeks vorderen. We doen dat als we oordelen dat al die andere maatregelen op parketniveau te licht wegen voor de

feiten en er eigenlijk voor de minderjarige onmiddellijk een beschermingsmaatregel nodig is. Dat is dan een opvoedkundige maatregel, want de minderjarige die voor de jeugdrechter moet verschijnen voor een MOF, voelt dat absoluut niet aan als bescherming, maar als een straf. We mogen dat zo niet noemen, maar hij voelt dat wel zo aan. Laat me dus spreken van een opvoedkundige maatregel.

De jeugdrechter heeft zes maanden om samen met zijn consulenten het leefmilieu van de minderjarige te onderzoeken. In afwachting daarvan kan hij al beslissen om pedagogische maatregelen op te leggen. Het kan gaan over een huisarrest, maar ook over een contactverbod met slechte vrienden of een verplichting om in te schrijven in een sportclub. Tijdens die zes maanden onderzoeken wij desgevallend de zaak verder strafrechtelijk en onderzoekt de jeugdrechter het leefmilieu van de minderjarige. Op een gegeven ogenblik gaan we de zaak ten gronde behandelen, waarbij dan pas het slachtoffer voor de eerste keer de kans krijgt om zich formeel partij te stellen.

Wanneer vorderen wij? Het beleid is de laatste jaren veranderd. Elk parket beslist autonoom wanneer het vordert of niet. Eigenlijk was het bij de parketten, ook in Antwerpen, heel lang zo voor een minderjarige die voor de eerste keer in aanraking kwam met justitie en er werd beslist om een jeugdrechter te vorderen, dat na die eerste vordering waarbij de jeugdrechter is gelast, alle andere feiten gewoon ter informatie aan de jeugdrechter werden overgemaakt. Dat maakt dat de jeugdrechter zeer veel individuele beoordelingsbevoegdheid krijgt. Ik meen dat de parketten daarin veranderd zijn. Men wil meer invloed kunnen uitoefenen op het beleid, voornamelijk omtrent jeugddelinquentie.

Ook is het belangrijk geweest om een uniformisering door te voeren. Tegenwoordig, en alleszins op het parket van Antwerpen maar naar ik verneem ook op andere parketten, wordt er voor elk feit afzonderlijk een vordering genomen. Dat maakt dat wij veel duidelijker een beeld krijgen van hoeveel ernstige delicten in ons arrondissement worden gepleegd. Ook de jeugdrechter wordt telkens opnieuw aan de hand van vordering gevraagd om te oordelen of zijn lopende maatregel nog geschikt is of niet. Elk nieuw ernstig feit wordt in feite vergezeld van een vordering. Ik heb het over inbraken, diefstallen met geweld en drugsdealen. Voor dat soort zaken vatten wij de jeugdrechter. Alle andere lichtere vormen van misdrijven worden gewoon ter informatie overgemaakt.

In 2007 zijn er eens cijfers van het NICC gepubliceerd. Die cijfers waren gebaseerd op de werkwijze dat veel parketten maar één vordering namen, terwijl Antwerpen toen al lang voor elk feit vorderde. Daardoor leek het alsof Antwerpen enorm repressief vorderde, wat absoluut niet het geval is. Ondertussen is dat beleid rechtgetrokken en zijn die cijfers volgens mij al lang relatief gelijklopend voor alle parketten.

Op gemiddeld 15.000 dossiers nemen wij gemiddeld 2500 vorderingen. Dat is in mijn ogen absoluut niet overdreven. De rest handelen wij op parketniveau af. De vorderingen voor MOF en voor POS liggen ongeveer gelijk. Vooral MOF wordt in de media nogal eens afgeschilderd als het grote probleem, maar ik denk dat het gelijkwaardig is.

6. Besluit

Jammer genoeg heb ik voor u geen pasklare oplossingen. Mijn bedenking is dat wij als maatschappij destijds gekozen hebben voor het optillen van het niveau van welzijnszorg. Iedereen moest beter kunnen detecteren, sneller diagnoses kunnen stellen, sneller kunnen doorverwijzen en onze instanties zijn daar ook op gericht. We hebben overal meldpunten en dossiers komen veel vlugger bij politiediensten en parketten terecht. We moeten daar blij mee zijn, maar dat maakt dat de instroom in de bijzondere jeugdzorg enorm gestegen is.

Ondertussen is ook de maatschappij geëvolueerd. Mijn gevoel is dat ouders veel vlugger de verantwoordelijkheid van opvoeden buiten zichzelf leggen. Mensen komen veel vlugger naar officiële instanties met de vraag om het voor hen op te lossen. Ik hoor van de scholen dat de ouders heel vlug zeggen: hier is mijn zoon, trek er maar uw plan mee. Wij merken dat zelf ook. Mensen hebben veel minder schroom om van overheidswege inmening te krijgen. Men verwacht het zelfs. Ik denk daarbij aan echtgescheiden ouders die een dispuut hebben over de opvoeding van hun onhandelbare zoon of dochter. Ze komen bij justitie aankloppen, niet zozeer om hulp, denk ik vaak, maar wel om hun gelijk te halen tegenover de andere ouder. Wij krijgen onnoemelijk veel klachten binnen over dossiers die wij de vechtscheidingen noemen en die eigenlijk zelfs niet thuishoren bij justitie, maar bij bemiddeling.

Ik trap een open deur in als ik zeg dat minderjarigen aan veel meer impulsen onderhevig zijn: Facebook, Twitter enzovoort. Ze zijn getuige van ruzies tussen hun ouders en vechtscheidingen op de rechtbank. Ik heb zelfs de indruk dat sommigen vragende partij zijn dat ze niet alleen getuige zijn, maar zelfs partij in het dispuut. Ik ben daar absoluut geen voorstander van, want je belast die kinderen enorm met een loyaliteitsconflict waar ze niet om vragen. Ze willen een stem in de echtscheiding van hun ouders, maar ze moeten er geen partij in worden om keuzes te maken. Dat mag je een kind niet aandoen.

Ik vermeldde daarnet Facebook al. Ik had gisteren een meisje van 14 jaar bij mij. Zij had ruzie met een vriendinnetje op school. Ze is die dan maar gaan opzoeken, samen met vijf anderen. Ze heeft die in elkaar geslagen, en dan heb ik het echt over het hoofd vastpakken, op haar kin kloppen, het haar uittrekken. Een van de andere meisjes heeft de feiten gefilmd. Een uur nadien stond het al op Facebook. Iedereen mocht het zien: elf seconden lang puur geweld, van een veertienjarige tegen een andere veertienjarige. Het gebeurt elke dag. Kinderen met gedragsstoornissen, hoe zou dat komen, denk je dan.

Ik wil vandaag ook het vreemdelingenbeleid even aanhalen. Dat heeft een enorme invloed gehad op de instroom en op Welzijn. De instanties binnen de welzijnszorg zijn daar niet op voorzien. Er zijn niet genoeg tolken en bemiddelaars die de culturele verschillen kennen. Het is heel belangrijk om daarin te investeren.

Ik wil tot slot een aantal aanbevelingen doen vanuit de praktijk. Ik begrijp de noodzaak om te zoeken naar oplossingen om de instroom te beperken. Maar anderzijds denk ik dat er een inhaalbeweging moet zijn om die tekorten in Welzijn op te vullen. Ik weet dat dat geen populaire aanbeveling is. Dat is zeker niet het voorstel dat wordt verwacht, maar het tekort is er, en zolang er geen oplossingen kunnen worden geboden om de instroom te beperken, blijven er dagelijks kinderen in de kou staan die oplossingen behoeven. Ik durf er dus toch voor te pleiten, ondanks alle inspanningen die al geleverd zijn. Ik ben mij zeker bewust van die inspanningen en van de kostprijs ervan, maar ik durf toch te pleiten voor een inhaalbeweging op dat vlak.

Ik wil ook pleiten voor veilige, gesloten plaatsen in de psychiatrie of in mpi's, waarbij echt aandacht kan worden besteed aan een veilige omkadering van jongeren die eigenlijk gesloten moeten worden opgevangen ter beveiliging van zichzelf. Ik heb het voorbeeld gegeven van die vijftienjarige jongen met suikerziekte. Als die gaat lopen, raakt hij in een coma, want hij dient zichzelf die spuiten niet toe. Die jongen moet niet opgesloten worden omdat hij een misdrijf pleegt, maar omdat hij geholpen moet worden en hij die hulp niet wil aanvaarden. Gesloten psychiatrische instellingen zijn mijns inziens echt noodzakelijk, zodat zij niet in de gewone gemeenschapsinstellingen terechtkomen.

Ouders moeten bewuster gemaakt worden van hun verantwoordelijkheid. Ik ben daar niet deskundig genoeg in om daar voorstellen rond te doen, maar Triple P-cursussen en zelfs verplichte taalcursussen voor anderstalige ouders zouden al veel helpen. Wij krijgen ouders binnen die al twintig jaar in België wonen, maar nog altijd de taal niet spreken en

zelfs niet weten waar hun kind naar school gaat. Dat is dagdagelijkse realiteit. Hoe kunnen die mensen betrokken worden bij de opvoeding?

Er moet zeker gewerkt worden aan de uitbreiding van de crisisnetwerken, zodat consult en crisisinterventie meer mogelijk zijn. Ook de ambulante capaciteit moet worden uitgebreid, zodat kinderen kunnen worden behouden in het thuismilieu, maar echt wel met hulp, zodat er geen wachtlijsten zijn van een half jaar. Op thuisbegeleiding moet je nu minstens een half jaar wachten.

De toegankelijkheid van de CBJ's moet worden vergroot en er moet in een echte permanentie worden voorzien. De concepten 'vrijwilligheid' en 'noodzaak tot gedwongen hulpverlening' moeten duidelijk gedefinieerd worden, met een controle op de uniforme toepassing van de verschillende comités.

Ik zit daarvoor niet op de juiste plek vandaag, maar wat het domein Justitie betreft, denk ik dat een uitgebreider pakket van alternatieve afhandelingsmethoden op de parketten zelf de instroom naar de jeugdzorg zou kunnen beperken, zodat zij zich kunnen bezighouden met de echt ernstige dossiers.

We moeten semigesloten of gesloten plaatsen voor meisjes bij creëren, om hun veiligheid te garanderen, niet voor iets anders. In Beernem zijn er echt te weinig plaatsen. Elke dag zitten de jeugdrechters met meisjes die ze niet kunnen plaatsen en die echt een gevaar zijn voor zichzelf. We hadden onlangs een meisje dat automutileerde en telkens ging lopen. Zij had een schijnzwangerschap. Dat meisje kon om medische redenen eigenlijk niet gewoon toevertrouwd worden aan thuis, want als ze ging lopen, was dat echt een medische zorg. De jeugdrechter kon die nergens plaatsen.

Ten slotte is er de intersectorale samenwerking. Het is heel belangrijk dat wij op alle vlakken samenwerken, ook met hulpverlening. Alles hangt immers samen: budgetbegeleiding, trajectbegeleiding van plegers in een gezin, opvoedingsbijstand, dat heeft allemaal met elkaar te maken. Dikwijls zijn ouders helemaal niet met de opvoeding van hun kind bezig omdat ze heel veel financiële problemen hebben, en dan kan een budgetbegeleiding en thuishulp van een OCMW al wonderen verrichten.

Als laatste stel ik de vraag of de Intersectorale Toegangspoort alles zal oplossen. Ik weet het niet. Wij waren als Justitie niet betrokken bij de uitwerking van de concepttekst, wat ik heel jammer vind, omdat het rechtstreeks betrekking heeft op ons, als jeugdrechtbank. Er staan zaken in die absoluut te bevorderen zijn, zoals het tegengaan van de versnippering in het hulpverleningslandschap. Ook de overkoepeling waarin de Toegangspoort voorziet, is echt noodzakelijk. Maar aan de andere kant weet ik niet of dit nieuwe instrument, met een gebrek aan werkmiddelen, wel een beperking van de instroom zal kunnen bereiken. Er is een stroom van dossiers die binnen de vrijwillige hulpverlening niet beantwoord kan worden, maar die dossiers zoeken toch hun weg en komen dan bij justitie terecht.

Ik stel mij ook heel veel vragen bij het idee dat volgens die concepttekst de ouders, en zelfs de minderjarigen, als partij rechtstreeks toegang zouden kunnen krijgen tot de jeugdrechtbank. Ik ben daar geen voorstander van. Volgens mij zal dat het conflictmodel vergroten, ten koste van het dialoogmodel, dat mijns inziens echt de voorrang moet krijgen, samen met de vrijwillige hulpverlening.

II. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Güler Turan: Mevrouw Dekoninck, ik wil u hartelijk bedanken voor uw heel duidelijke toelichting van de situatie, met voorbeelden vanuit de praktijk. Ik vind uw besluiten ook heel helder en evenwichtig.

U zegt dat we de instroom moeten beperken, maar we hebben een massa kinderen en jongeren met problemen, en die kunnen we niet in de kou laten staan. Ons land heeft nu eenmaal een ingewikkelde structuur, dat maakt het niet gemakkelijk. Er is versnippering op alle mogelijke niveaus, dus moeten we er in Vlaanderen voor zorgen dat wat we zelf kunnen doen, we op de best mogelijke manier doen. Als gemeenschapssenator zetel ik in de commissie Justitie en ik heb enkele vragen voor u. Ik heb smeekbedes gehoord van u, maar jammer genoeg kan ik die niet inwilligen.

U zegt dat de caseload groter wordt, maar er is geen grote toename van de dossiers in 2008, 2009 en 2010. U verwees naar criminologen die ondersteuning geven en parketjuristen die gesprekken voeren. Zijn die hier niet in rekening gebracht? Betekent dit dat de caseload groter wordt, zonder dat we dat kunnen zien in de cijfers die u hebt gegeven?

U hebt het over 23.000 dossiers in Brussel, 15.000 in Antwerpen en 8500 in Gent. Er zijn zes parketmagistraten, aangevuld met criminologen en juristen. Vijftig zittingen voor zes personen is onmenselijk. Is dit vergelijkbaar met Brussel? Brussel heeft 10.000 dossiers meer. Hoeveel personeel heeft men daar? Zijn er grote discrepanties tussen de personeelsbestanden?

Ik heb de voorbeelden en de afhandeling van het dossier gelezen. U hebt het over Roma-zigeunerkinderen die worden ingezet door internationale bendes en die 500 euro per dag ophalen, wat inderdaad geen klein bedrag is. Dat maakt het extra aantrekkelijk voor de bendes om die kinderen in te zetten, zeker als ze zo trouw zijn aan hun opdrachtgevers.

De voorbije dagen hadden we een vrij mediatiek dossier van drie Roma-zigeunerkinderen, maar in een ander verhaal. Het zijn illegale, Europese kinderen. Voor u primeert het belang van het kind. Ik neem aan dat u dan geen onderscheid maakt of het kind al dan niet legaal in het land verblijft. Is het niet mogelijk om in het belang van de bedelende kinderen die worden opgepakt, bepaalde dringende maatregelen te bevelen om ze uit handen van de bendes te houden? Door hen ergens te plaatsen en letterlijk ongrijpbaar te maken voor de bendes, wordt België misschien een oninteressant land voor hun praktijken. Graag wat meer toelichting hierbij over de mogelijkheden die we hebben.

Nu blijkt dat er geen wettelijk kader is om een voogd aan te stellen voor dergelijke illegale, Europese onderdanen. Kan een wetswijziging waarbij een voogd kan worden aangesteld voor zo'n minderjarige om hem uit handen van die bendes te houden, een oplossing zijn? U zult zeggen dat we dan genoeg plaatsen en voogden moeten hebben om die kinderen te plaatsen. Ik vraag u om daar vandaag abstractie van te maken, en na te gaan of dit een mogelijke oplossing kan zijn. Legaal of illegaal, het doet er niet toe, het belang van het kind moet primeren. Als we dit als rechtsstaat menen, dan hebben we geen andere keuze.

U hebt ook verwezen naar de drugsproblematiek. U zegt dat u het gebruik van softdrugs niet allemaal kunt opvolgen, maar dat u de dealers wel wilt oppakken. Daar zijn echter geen duidelijke cijfers over. We hebben het gevoel dat er een toename is van drugsgebruik in onze grootsteden. Klopt dat? Het is van alle tijden dat jongeren experimenteren met drugs, maar sluipt er nu een gevaar in drugsgebruik op scholen? Ouders denken van wel, maar misschien is de realiteit anders.

U zei ook dat men van minderjarige kinderen een partij probeert te maken in de vechtscheiding van de ouders, die dan kunnen worden gehoord. Het is al dramatisch genoeg voor kinderen dat hun bestaande situatie niet kan worden voortgezet bij een echtscheiding. Dat je het recht hebt om te worden gehoord, tot daar aan toe, maar er circuleren voorstellen om hen verplicht te laten verschijnen voor de rechtbank. Daar moeten we grote vraagtekens bij plaatsen. Gelukkig is het nog niet zo ver, en ik weet niet of het zo ver gaat komen, maar dat zou erover zijn.

U vraagt ook om semigesloten en gesloten plaatsen voor meisjes bij te creëren. U hebt verwezen naar netwerken waaraan jongeren onderhevig zijn. Versterkt dit de vraag naar een beschermd milieu voor meisjes? Ik weet niet waarom u specifiek naar meisjes verwijst, want ik geloof dat automutilatie en prostitutie ook bij jongens voorkomt.

De commissie zal uw aanbevelingen vanuit de praktijk ernstig bekijken en nagaan wat we kunnen meenemen.

Mevrouw Marijke Dillen: Ik denk dat u een aantal heel pertinente dossiers hebt aangehaald. U bent de laatste in de rij van een zeer lange reeks sprekers in deze commissie. Heel wat van de punten die we fragmentarisch bij andere sprekers hebben gehoord, komen hier ook aan bod. Wat ik bijzonder positief vind, is dat u ook een aantal duidelijke aanbevelingen geeft.

Alles wat u gezegd hebt, kan ik onderschrijven. U vraagt om de concepten 'vrijwilligheid' en 'noodzaak tot de gedwongen hulpverlening' beter te definiëren. Ik denk dat u gelijk hebt, maar kunt u ons vanuit de praktijk suggesties doen?

U hebt cijfers gegeven over de verhouding MOF-dossiers en POS-dossiers. U zegt dat er echte MOF-dossiers zijn – we hebben dat hier nog gehoord – en MOF-dossiers die eigenlijk POS-dossiers zijn. U zegt dat de verhouding tussen MOF- en POS-dossiers 50-50 is. Wij hebben hier al andere cijfers gehoord, bijvoorbeeld 15 percent MOF-dossiers en 85 percent POS-dossiers. Als u de MOF-dossiers 'uitzuivert', zou u dan ook tot deze cijfers kunnen komen?

Mevrouw Turan heeft al gesproken over de problematiek van de vechtscheiding waar misbruik van wordt gemaakt. Dit is misschien ook een beetje het gevolg van het feit dat er in de vrijwillige hulpverlening veel te weinig middelen voorhanden zijn om te bemiddelen tussen de ouders.

Door een gebrek aan voldoende mogelijkheden in de vrijwillige hulpverlening, komen volgens u een aantal POS-dossiers terecht bij justitie. Kunt u een verhouding geven?

Het beleid van het jeugdparket is volledig autonoom, waarbij ieder parket zich toespitst op lokale fenomenen. Kunt u ons een overzicht geven van de fenomenen die in Antwerpen als belangrijk worden gezien?

Een tijdje geleden hebben we bericht gekregen dat in de stad Antwerpen duidelijke afspraken zijn gemaakt tussen het stadsbestuur, het parket en de politie in verband met de toenemende drugsproblematiek. Dat is interessant en zeer nuttig, maar ervaart u die bijkomende opdrachten niet als een extra last die op de schouders van de parketmagistraten wordt gelegd?

Herstelbemiddeling wordt veel gebruikt. Dat heeft voor- en nadelen. Hebt u een idee van hoeveel dossiers die eerst in herstelbemiddeling zijn geweest, achteraf toch nog naar de jeugdrechter gaan?

U hebt een volledige opsomming gegeven van de verschillende mogelijkheden die er zijn in de afhandeling van MOF-dossiers. We moeten helaas vaststellen dat er een toename is van zeer ernstige feiten door een kleine groep minderjarigen. Kunt u ons meer informatie geven over het aantal dossiers waar een uithandengeving gebeurt?

Mevrouw Katrien Schryvers: De voorbije maanden hebben we veel sprekers gehoord. Bepaalde zaken komen telkens terug, maar soms hoor je dan toch weer een andere invalshoek of bijkomende aanbevelingen. Dat is goed en was vandaag zo.

U zegt dat u ons geen verklaringen kunt geven voor de instroom en dat u dus ook geen echte aanbevelingen kunt doen om in te grijpen. Er zal nooit een wondermiddel zijn. Toch zegt u dat de demografische samenstelling in een stad, bijvoorbeeld Antwerpen, en de grootstedelijke problematiek duidelijk een invloed hebben op de instroom. Dat hebben we hier nog al gehoord. Kunt u daarover iets meer vertellen? Welke problemen bedoelt u? U hebt het bijvoorbeeld gehad over vreemdelingenbeleid. We hebben hier al veel gehoord over het vervagen van het sociale weefsel. Wat zijn uw vaststellingen daarbij? Ik weet dat men niet enkel met de minderjarigen werkt, maar ook contextueel iets probeert te doen. Wordt dat bijvoorbeeld stelselmatig problematischer door het verdunnen van die netwerken?

Ik heb uw noodkreet gehoord. Die hebben we ook gehoord van de jeugdrechter in Antwerpen. Er zijn momenten dat u geen plaats vindt voor bepaalde jongeren. Ze belanden op een plek waar ze niet thuishoren, en dat verergert de situatie. We zijn op bezoek geweest in Mol. Tot onze ontzetting hebben we gehoord dat 's morgens om 8 uur om het eerst de verschillende jeugdrechtbanken bellen om een plek te vragen. Wat vindt u bijvoorbeeld van de opnameplicht?

Eens een jongere 18 is, is het bij jullie gedaan. Als een jongere wordt aangemeld voor een zwaar misdrijf of een problematische situatie op 17,5 jaar, kunnen jullie ingrijpen en weten jullie dat het tijdelijk is. Soms is er hier en daar nog een verlenging van een maatregel mogelijk, maar normaal gezien niet. Dat is een kantelmoment. Ik heb zelf een dochter van 18. Ik kan me niet voorstellen dat we zouden doen alsof ze volwassen is en haar op straat zouden zetten. De kinderen die al een problematische achtergrond hebben, zetten we vaak wel op straat, zonder gezinscontext of netwerk. Is er nood aan bijkomende maatregelen voor 18-plussers?

Mevrouw Dekoninck, in het kader van de vechtscheidingen zei u dat sommige problematieken thuishoren bij bemiddeling en niet bij het jeugdparquet of de jeugdrechtbank. Hoe beoordeelt u de huidige vormen van bemiddeling en de bemiddelingsinstanties? Zijn er leemtes of noden?

Mevrouw Vera Celis: Ik heb geen juridische achtergrond, ik kom uit het onderwijs. Ik heb 28 jaar in het onderwijs gestaan. In deze problematiek heb ik een hele evolutie gezien. Ik begrijp uw verhaal.

Het was voor mij zeer verhelderend te horen wat seponering inhoudt in 70 percent van de gevallen, dat het niet zonder meer in de kast wordt gestopt. Ik denk dat het voor jullie belangrijk is om de restgroep van 30 percent zo klein mogelijk te houden, en daar maximaal preventief op in te zetten.

Ik was verrast dat u zegt dat de maatregelen die worden opgelegd per vonnis maar voor één jaar gelden. Dat zal juridisch waarschijnlijk zo zijn, maar bij een zware problematiek is dat toch bijzonder weinig. Waarom is dat één jaar? Om de jongeren te kunnen doorschuiven?

Bij de aanbevelingen, die zeer waardevol zijn, heb ik één bedenking. Er staat dat ouders meer verantwoordelijkheid moeten krijgen. Vanuit het onderwijs weet ik dat ouders bereiken soms bijzonder moeilijk is en soms zijn er zelfs geen ouders aanspreekbaar. Uit schrijvende verhalen in de media blijkt ook dat de verantwoordelijkheid van ouders de laatste jaren verminderd is. Hebt u bij justitie ook de ervaring dat het aanspreken van ouders moeilijker wordt? Als er geen ouders aan te spreken zijn, wat dan?

Mevrouw Karen Dekoninck: De jongere Roma-kinderen worden bewust ingezet omdat zij hebben ervaren dat een kind jonger dan 12 jaar niet kan worden geplaatst door de jeugdrechter voor een MOF-feit. Dat wordt uitgesloten door de wetgeving. Om die reden kie-

zen zij bewust kinderen van 11 jaar en jonger om inbraken te plegen. Het enige alternatief dat een jeugdrechter heeft, is te zoeken naar een POS-instelling om die kinderen op te vangen. Maar dat zijn uiteraard allemaal open instellingen. Die kinderen worden daar afgezet en zodra de politie haar rug heeft gedraaid, zijn die kinderen terug weg. Zij zijn heel loyaal aan hun achterban. Dat hoort tot hun cultuur. Zij willen vrij zijn en kunnen niet tussen vier muren leven. Zo worden zij opgeleid. We hebben die kinderen al laten volgen door politiediensten gespecialiseerd in achtervolgen om te weten waar zij dan naartoe trekken. Want Antwerpen, Gent of Brugge zijn feitenarrondissementen, maar die kinderen en bendes zijn vaak ergens anders gelokaliseerd, helaas dikwijls in Brussel of Charleroi. Die kinderen schudden gemakkelijk vijf of zes professionele politiemensen, opgeleid in achtervolgingen, van zich af. Binnen het uur hebben zij die politiemensen gespot.

De jeugdrechters weten niet wat gedaan met die kinderen omdat er nergens plaats is. Er zijn sowieso geen plaatsen om de minderjarigen jonger dan 12 jaar op te vangen in gesloten instellingen. En als je ze niet in een gesloten instelling opvangt, zijn ze weg. Voor minderjarigen ouder dan 12 jaar, zijn er in principe wel plaatsen, maar die zijn allemaal volzet. In de praktijk is het zo dat als we zo'n jongere voorleiden bij de jeugdrechter, die jeugdrechter uren zoekt naar een plaats en die minderjarige uiteindelijk dikwijls in een opvangcentrum van de dienst voogdij kan worden ondergebracht ergens in Wallonië. De rit naar dat opvangcentrum duurt ongeveer 2 uur, die minderjarige wordt daar afgezet en na een half uur is hij opnieuw gaan lopen en neemt hij de trein naar Brussel om de dag nadien opnieuw aan het stelen te gaan. Zo werkt het. Wat zijn de oplossingen? Volgens mij is een gesloten setting de beste oplossing om die kinderen los te weken van hun achterban. Zij zijn namelijk zeer loyaal aan die achterban. Maar het zou natuurlijk vreemd zijn om kinderen jonger dan 12 jaar gesloten op te vangen, zagezegd omdat zij een misdrijf hebben gepleegd, terwijl zij in feite als instrument worden gebruikt om een misdrijf te plegen. De achterliggende structuren moeten worden blootgelegd. Dat moet gebeuren op nationaal vlak. Het is materie voor het federaal parket. Ook op Europees vlak moet er worden samengewerkt.

U had ook een vraag over het aantal magistraten dat wordt toebedeeld aan de parketten. In Antwerpen zijn het er zes, naar het schijnt is dat veel. In Gent zijn het er vier, dat is minder dan in Antwerpen, maar lijkt mij in verhouding. De situatie in Brussel kan ik niet duiden. Nederlandstalig Brussel klinkt groot, maar kent die grootstedelijke problematiek eigenlijk niet. Die problematiek doet zich eerder voor in Franstalig Brussel, maar ik weet niet hoeveel parketmagistraten daar werken. Daarop moet ik u het antwoord schuldig blijven.

De instroom is inderdaad al een aantal jaren gelijk. We werken ook hard om die instroom te beperken. Telkens als wij de mogelijkheid hebben om een dossier niet naar het parket te oriënteren, zullen wij dat doen. Daardoor kunnen wij de instroom ongeveer gelijkwaardig houden. Als ik spreek over de stijging van dossiers, dan heb ik het over decennia. Op twee tot drie jaar tijd zien we geen sterke stijging.

U vroeg ook naar de minderjarigen die partij zijn in de echtscheiding van hun ouders. Wij zien dagelijks dat het een enorme druk zet op de kinderen om met de jeugdrechter te komen spreken. Zij willen dat natuurlijk wel doen en zo hun stem laten horen. Maar eigenlijk kan je die laten zeggen wat je wil, afhankelijk van de persoon door wie zij worden gebracht, hun mama of hun papa. Dat is ook normaal. Die kinderen willen doorgaans geen van beide ouders kwetsen. Zij sparen de kool en de geit. Ik ben er dus zeker geen voorstander van dat zij partij zijn in die echtscheiding, maar ik weet dat daar andere stemmen over opgaan. Eigenlijk waakt het parket over het belang van de minderjarige. De advocaat moet waken over de procedure en het correcte verloop van de procedure. Maar het lijkt mij echt een vergissing om de minderjarige een partij te maken.

U vroeg zich ook af waarom ik specifiek naar een gesloten instelling voor meisjes vraag. Justitie heeft oplossingen gezocht voor de zware MOF-jongens: de instellingen in Tongeren en De Grubbe. Dat is het overloopsysteem voor als de gemeenschapsinstellingen vol zitten. Die zitten trouwens dagelijks vol. Voor de meisjes met een POS-problematiek zijn er echter alleen de instellingen in Beernem en Ruiselede, waar er altijd een wachtlijst is. Daar werden geen overloopsystemen gecreëerd. Daarom verwijs ik expliciet naar de problematiek bij de meisjes.

Mevrouw Dillen, u vroeg naar suggesties uit de praktijk om meer uniformiteit te krijgen in het toepassen van het concept vrijwillige hulpverlening. Naar mijn gevoel, is het vooral een kwestie van controle op hoe dat wordt ingevuld. Zo gaat een comité in Veurne bijvoorbeeld een huisbezoek doen wanneer zij een zaak aangemeld krijgen. Zij spreken met de mensen om hun hulpvraag te achterhalen. In Antwerpen moet men wegens de werkdruk wachten tot die mensen zelf de weg tot hun kantoor vinden. Het is belangrijk dat elk kantoor op dezelfde leest geschoeid is en dat mensen in Veurne evenveel hulp krijgen als mensen in Antwerpen en omgekeerd.

Mevrouw Marijke Dillen: We hebben eerste algemene cijfers gekregen over de verhouding tussen MOF en POS: ongeveer 15 percent van de gevallen is MOF en 85 percent POS. U hebt daarnet gezegd – en u bent niet de eerste die dit zegt – dat een aantal MOF-dossiers die eigenlijk POS zijn, toch als MOF-dossier worden gecatalogeerd om zo bijvoorbeeld de hulpverlening te versnellen. Op zich is dat natuurlijk wel positief. U spreekt over een fiftyfiftyverhouding van MOF en POS. Over hoeveel echte MOF-dossiers gaat het dan? Ik heb het dan over dossiers waarin echte misdrijven zijn gepleegd.

Mevrouw Karen Dekoninck: Ik moet u het antwoord schuldig blijven. Wanneer bij ons een proces-verbaal wordt genotificeerd, dan moet worden ingevoerd wat de kwalificatie is. Op basis daarvan gaat het om een POS- of MOF-dossier.

Er is gevraagd hoeveel dossiers opnieuw bij de jeugdrechter terechtkomen wanneer de herstelbemiddeling gelukt is. Op parketniveau handelen wij dossiers met herstelbemiddeling af en gaat het dossier nooit naar de jeugdrechter. In de wetgeving staat dat wij de reden niet kennen waarom een herstelbemiddeling niet gelukt is. De wetgever heeft geoordeeld dat dit los moet staan van de schuldvraag. Het was veeleer een maatregel om de minderjarige bewust te maken van zijn daden. Wanneer de herstelbemiddeling niet lukt, dan mogen wij niet weten waarom. Dat maakt het moeilijk om te oordelen of we een dossier al dan niet nog ter zitting zouden brengen. Het gebeurt zelden dat er effectief nog een dagvaarding volgt. We doen dat wanneer we het gevoel hebben dat de schade heel groot was en dat het slachtoffer de kans moet krijgen om zijn verhaal te doen.

Wanneer een vordering wordt genomen bij de jeugdrechter, dan gebeurt dat omdat wij vinden dat een beschermingsmaatregel voor die minderjarige nodig is. Wij doen onmiddellijk het aanbod van de herstelbemiddeling maar het dossier zit vanaf dat ogenblik al bij de jeugdrechter. Het is wel mogelijk dat wij een dossier seponeren op het einde van de rit, wanneer we zien dat de maatregelen hun nut hebben gehad en dat de herstelbemiddeling is gelukt. Eigenlijk gaat het om een globaal pakket. Een minderjarige gaat niet naar de jeugdrechter omdat hij schade heeft veroorzaakt en die schade moet worden vergoed maar omdat hij een maatregel nodig heeft. De herstelbemiddeling maakt deel uit van het opvoedkundig pakket dat hem wordt aangeboden.

Als we van oordeel zijn dat het zou volstaan met een herstelbemiddeling, bijvoorbeeld omdat de ouders gepast reageren op de feiten die de minderjarige heeft gepleegd, dan zullen wij nooit de jeugdrechter vorderen.

De vraag hoeveel dossier uit handen worden gegeven, heeft te maken met het aantal echte zware MOF-feiten. Wij vorderen op jaarbasis voor ongeveer twintig minderjarigen een

uithandengeving. Of wij vragen ten minste een deskundigenonderzoek aan via de jeugdrechter om na te kijken of opvoedkundige maatregelen nog noodzakelijk zijn. De jeugdrechters in Antwerpen hebben ongeveer 4000 dossiers onder toezicht waarvan ongeveer de helft POS-jongeren en de helft MOF. Voor twintig jongeren stellen wij de vraag. In 2010 zijn tien minderjarigen uit handen gegeven. Dat is eigenlijk een heel beperkte kern van jongeren die heel de waaier van maatregelen hebben doorlopen. Het begint met thuisbegeleiding, vorming, huisarrest, ambulante oriëntatie, residentiële oriëntatie. Die jongeren hebben zestig of zeventig feiten in hun dossier vooraleer wij oordelen dat alles mislukt is. Dan vorderen we en neemt die jongere eigenlijk de plaats in van iemand in een gemeenschapsinstelling die er wel nog baat kan bij hebben.

In de parlementaire voorbereidingswerken in 2006 over de wetgeving van de uithandengeving gokte men op ongeveer 10 à 20 percent van de jongeren onder toezicht.

De rechtbank moet jaarlijks het dossier evalueren. Die herziening is eigenlijk een formeel moment waarop de jeugdrechter kijkt of de maatregelen die hij het afgelopen jaar heeft genomen, moeten worden bevestigd, ingetrokken of gewijzigd. Een toezicht duurt doorgaans langer dan een jaar. Het gaat om de behandeling ten gronde waarbij mensen in openbaar debat de kans krijgen om die maatregelen in vraag te stellen.

Het is problematisch wanneer wij geen ouders kunnen bereiken. In dat geval vragen wij aan de jeugdrechter om een voogd aan te stellen. Wij zoeken dan iemand uit het milieu van de minderjarige om die taak op zich te nemen.

Voor POS-dossiers loopt de toezichtsmaatregel af op 18 jaar. De minderjarigen kunnen wel zelf verlenging van de hulpverlening vragen via het comité. Als we een minderjarige van 17,5 jaar met een serieuze POS-situatie binnenkrijgen, gebeurt het dikwijls dat we wel toezicht vragen van de jeugdrechtbank, met de bedoeling om het in dat half jaar nog zo te organiseren dat de minderjarige hopelijk inziet dat toezicht het meest aangewezen is voor hem en verlenging vraagt. Ik heb de indruk dat dit in het merendeel van de gevallen gebeurt. Het is zelden dat een jongere zegt dat hij ermee stopt op de dag dat hij 18 wordt. Ze zijn altijd heel blij met de begeleiding die vanuit het comité wordt voortgezet.

Voor de MOF-dossiers is het anders, daar voorziet de wet er wel degelijk in dat we nog maatregelen kunnen vorderen, ook na de leeftijd van 18 jaar, als de feiten gepleegd zijn tijdens de minderjarigheid. In 2006 is de wetwijziging zo voorzien dat de maatregelen tot 23 jaar kunnen lopen, maar we wachten nog steeds op de uitvoering hiervan. Ik meen dat het een adequate maatregel is. Hij werd ingevoerd om uithandengeving te vermijden. Als we de minderjarige tot 23 jaar kunnen begeleiden, zijn er zeker een aantal jongeren die daar baat bij zouden hebben. Het zou een goede zaak zijn als we voldoende plaatsen zouden hebben natuurlijk, want nu kunnen we zelfs de jongeren tot 18 jaar nog niet kwijt.

Mevrouw Katrien Schryvers: Bij vechtscheidingen is er eigenlijk een afzonderlijke bemiddeling nodig. Kan die binnen de bestaande structuren of is er nood aan iets anders?

Mevrouw Karen Dekoninck: Ik hoorde u daarstraks opmerken dat er misschien een tekort is aan structuren, maar die indruk heb ik niet. Ik denk dat er genoeg familiale bemiddelaars zijn, maar ik heb de indruk dat de mensen de weg ernaartoe niet vinden. Ze zitten vast in een conflictmodel en het is het verste van hun gedachten om met hun ex-partner in bemiddeling te gaan. Ze begrijpen de term 'bemiddeling' vaak als een vorm van partnerbemiddeling, maar dat is het absoluut niet.

De rechter moet volgens de procedure bij de inleidende burgerlijke zitting uitleggen aan mensen dat ze de mogelijkheid tot bemiddeling hebben. Dan wordt de burgerlijke zitting een tijdje in de koelkast gestopt en komt men na drie maanden terug uit de bemiddeling. Dikwijls zien we mensen uit de lucht vallen. Ze hebben niet goed begrepen wat de bemid-

deling inhield en eigenlijk beslissen ze om het maar zo te laten omdat ze toch al een advocaat hebben betaald. Ze willen een vonnis om ervan af te zijn en ze hopen natuurlijk dat het vonnis in hun voordeel is. Er is natuurlijk altijd iemand ongelukkig en doorgaans gaat men dus ook nog eens in beroep.

De bemiddeling zou veel meer gepromoot moeten worden aan de hand van de boodschap wat de bemiddeling eigenlijk is. Sommige advocaten doen dat en oriënteren hun cliënten naar bemiddeling, maar advocaten verdienen natuurlijk geld met het voeren van procedures. Ze hebben er dus niet veel belang bij om mensen door te verwijzen. Eigenlijk is het in een burgerlijke zitting waarbij een inleiding door een rechter wordt gedaan, al te laat.

Uit de cijfers blijkt dat de instroom van verzoekschriften de laatste jaren gestabiliseerd is en ongeveer blijft hangen op 2000 dossiers. Een aantal jaar geleden zagen we echt een stijging, want na de Bilocatiewet zijn er enorm veel disputen over ontstaan. Ik heb de indruk dat mensen beginnen te begrijpen dat een slecht akkoord beter is dan een goed vonnis.

Mevrouw Marijke Dillen: Ik heb een vraagje in verband met de lokale fenomenen in Antwerpen waarbij het parket autonoom een keuze maakt, wat uiteraard heel goed is, en de initiatieven die vanuit de stad worden genomen zoals de aanpak van drugs. Belasten die uw enorme werkdruk niet nog meer?

Mevrouw Karen Dekoninck: Uiteraard, dat heb ik willen uiteenzetten. We werken actief met de partners in de keten om het probleem goed aan te pakken. Repressie alleen heeft geen zin, de gevangenissen zitten vol en veel van de verdachten of daders horen er niet thuis of hebben geen baat bij een verblijf van een paar maanden in de gevangenis. We proberen de zaken ketengericht aan te pakken, maar daardoor trekken we inderdaad veel werk binnen. Als het werkt, moeten we dat natuurlijk doen.

Het beleid dat we daarbij voeren, heeft te maken met de problematieken die zich in de stad als fenomeen voordoen en waar de maatschappij zich vragen bij stelt: drugs, diefstallen in winkelstraten enzovoort.

Mevrouw Güler Turan: Ik wil terugkomen op de Roma. Ik vroeg welke mogelijkheden u hebt en u vertelde dat er heel veel moeite voor wordt gedaan, maar dat ze binnen het halfuur weer weg zijn. U liet daarjuist vallen dat er sowieso een voogd kan worden aangesteld; kan dat ook voor de Roma doordat het Europese onderdanen zijn? Is er vandaag een mogelijkheid om de ouders uit hun ouderlijk gezag te onttrekken en om een voogd aan te stellen voor de minderjarige?

Mevrouw Karen Dekoninck: Natuurlijk kan dat, de wet voorziet daarin. Maar over welke ouders hebben we het? Wij vinden niemand.

Mevrouw Güler Turan: Ook al vindt u geen ouder, u kunt toch gewoon voor een minderjarige die hier is en die gevaar loopt, in het belang van de minderjarige een voogd aanstellen?

Mevrouw Karen Dekoninck: Natuurlijk kan dat, maar welke voogd zou dat moeten zijn? Wie wil die rol op zich nemen?

Mevrouw Güler Turan: Werden er geen systemen ontwikkeld van wettelijke voogden vanuit de jeugdadvocatuur?

Mevrouw Karen Dekoninck: De wet voorziet erin dat een provoogd kan worden aangesteld. Consulanten van de jeugdrechtbank moeten zoeken naar een geschikte kandidaat; meestal is dat iemand uit de familiale context. Als er niemand gevonden kan worden, dan kan de sociale dienst bij de jeugdrechtbank worden aangesteld. De consulanten zijn daar

uiteraard niet zo heel erg blij mee, want daardoor komt er een enorme caseload bij. Het gaat bovendien over minderjarigen die we niet kunnen spreken, want binnen het uur zijn ze weer verdwenen.

Mevrouw Güler Turan: Dat begrijp ik, maar juridisch hebben we op dit ogenblik ook al de tools om een andere voogd aan te stellen zodat die eventueel moeite kan doen om de kinderen de nodige hulp en ondersteuning te geven.

Mevrouw Karen Dekoninck: Als je zou investeren in mogelijkheden om die kinderen op te vangen – we moeten eerlijk durven te zeggen dat dat in een eerste fase is besloten – dan zou je de middelen kunnen hebben om een voogd aan te stellen. De consultants van de jeugdrechtsbank zouden die taak op zich kunnen nemen.

Mevrouw Güler Turan: Als er bijvoorbeeld gastgezinnen zijn die de kinderen een bepaalde tijd hebben opgevangen, zou het juridisch ook perfect mogelijk zijn om die mensen als voogd aan te stellen voor die minderjarigen, namelijk Europese onderdanen die hier zonder een meerderjarige vertegenwoordiger zijn.

Mevrouw Karen Dekoninck: Maar dat moeten gastgezinnen zijn die binnen die cultuur passen. Die kinderen aanvaarden geen gastgezinnen die geen zigeuner zijn. Met al wie niet-zigeuner is, willen ze niets te maken hebben.

Mevrouw Güler Turan: Wat betreft prostitutie van meisjes, hebt u extra gesloten instellingen gevraagd. Wat gebeurt er op dit ogenblik met die meisjes? Plaatsen zijn er niet. De rechter kan ze niet plaatsen. Op dit ogenblik verdwijnen ze van de radar. Uiteraard heeft een kind schoolplicht tot 18 jaar. Wordt extra opgevolgd waar die kinderen of meisjes dan juist zitten? Wat is de aanpak nu? Ik weet dat er nu een heel slechte aanpak is omdat er geen plaatsen zijn, of vergis ik mij?

Mevrouw Karen Dekoninck: Neen, wat u zegt, is terecht. De jeugdrechters zitten met de handen in het haar. Ze zoeken naar een noodopvang. Als Beernem bijvoorbeeld volzet is en een meisje zou daar naartoe moeten, dan wordt er gezocht naar andere plaatsen. Dan komen ze terecht in de open instellingen. Daar gaan ze dikwijls na een week lopen, want die meisjes zijn getormenteerd, ze hebben een rugzak met problemen van jaren. Dat ‘fugeren’ heeft niet altijd te maken met slechte wil van die kinderen. Ze worden dan teruggevonden en opnieuw voorgeleid. De jeugdrechter zoekt dan opnieuw een plaats. Dan komen ze ergens anders terecht. Dan worden ze opnieuw ergens voorgeleid nadat ze zijn gaan lopen. Dat gebeurt aan de lopende band.

Mevrouw Güler Turan: Is er een toename van dergelijke gevallen op dit ogenblik?

Mevrouw Karen Dekoninck: Tegenover twintig jaar geleden wel, maar tegenover vorig jaar niet.

III. UITEENZETTING DOOR MEVROUW JOKE ANTHONISSEN, STAFMEDEWERKER VLAAMSE JEUGDRAAD VZW

Mevrouw Joke Anthonissen: Aan de Vlaamse Jeugdraad is de vraag gesteld om in deze commissie te reflecteren op de vragen die voorliggen. We zijn blij dat we op deze manier ook de stem van kinderen, jongeren en hun organisaties hier kunnen brengen omdat ze een belangrijke speler zijn in heel dit verhaal.

We hebben dit voorbereid samen met een aantal jeugdorganisaties die werken op de grens met het beleidsdomein Welzijn. Ik heb ook Latifa Amezghal van ‘Uit De Marge’ meegebracht. Zij zal een aantal punten in ons verhaal versterken met voorbeelden uit het veld.

We reflecteren vanuit verschillende invalshoeken: vanuit kinderen en jongeren zelf, algemeen en zeer breed, vanuit de jeugdorganisaties en vanuit de jeugdhulp, vanuit ervaringen die wij horen van kinderen en jongeren die al te maken hebben gehad met jeugdhulp en jeugdhulpverlening. We hebben eerst ook een oefening gedaan over wat mogelijke maatschappelijke verklaringen of elementen van maatschappelijke verklaringen zijn in heel het verhaal van de blijvende instroom in de jeugdhulpverlening.

1. Maatschappelijke verklaringen

We willen drie elementen aanraken. Ten eerste gaat het over een verandering in de maatschappij, waarbij de samenleving tegelijkertijd globaler en complexer wordt, maar ook individueler. Daardoor worden er van alle mensen, ook van jongeren, vaardigheden verwacht om daarmee om te gaan en om te gaan met een aantal onzekerheden: gezinnen veranderen, lokale netwerken veranderen, je moet veel meer zelf keuzes maken enzovoort. Dat is niet gemakkelijk. We stellen vast dat de maatschappij misschien wel te weinig haar verantwoordelijkheid neemt om mensen daarmee te laten omgaan en om meer in te zetten op de verbondenheid, want het is heel belangrijk om een netwerk te hebben.

We stellen ook een aantal vragen over integrale jeugdhulp omdat deze vraag niet nieuw is. Tien jaar geleden heeft het parlement zich ook gebogen over heel de jeugdhulpverlening om die naadloos en toegankelijk te maken. We zijn daar tien jaar mee bezig, maar we zijn er blijkbaar nog niet. We hebben drie vragen bij de integrale jeugdhulp. Eigenlijk is het verhaal gestart als integrale jeugdzorg, maar de focus is snel komen te liggen op de hulpverlening. Men is heel erg voortgegaan met dat verhaal, maar het voorveld, het preventieve luik, is nooit uitgewerkt, wat oorspronkelijk wel de bedoeling was.

Dat is enorm jammer, omdat jongeren met kleine vragen wel weer verder kunnen als ze daar al een antwoord op krijgen. Maar dat is nooit uitgewerkt. Er is heel vaak en vanuit verschillende hoeken aangehaald dat daar werk van moet worden gemaakt, maar het is nooit gebeurd. Wij vragen ons af wat het geweest zou zijn indien dat wel was gebeurd.

Een tweede element met betrekking tot de integrale jeugdhulp gaat over de concrete realisaties in de praktijk. Het loopt tien jaar. Er zijn heel veel stappen gezet, maar er liggen nog stappen voor ons, nu met de Toegangspoort. Maar wat voelen jongeren daar al van? Dat horen wij heel vaak van mensen, ook van jeugdwerkers die in de netwerken van rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp zitten. Zij merken daar niets van. Jongeren merken daar niets van. Dat is een vaststelling.

Een derde bedenking is dat een aantal concepten binnen het verhaal van integrale jeugdhulp sterk onderbelicht zijn gebleven. Ik denk bijvoorbeeld aan de trajectbegeleiding, die in het decreet aan bod is gekomen. Er werd steeds benadrukt hoe belangrijk het is, omdat schakelmomenten enorm fragiel zijn. Het is enorm belangrijk dat er op dat moment een persoon is die mee stappen kan zetten.

Het wordt steeds aangehaald door de cliënten en vanuit de sectoren binnen de integrale jeugdhulp, maar die trajectbegeleiding blijft een beetje zweven. Er bestaan hier en daar al wat modellen die dat doen, maar er wordt eigenlijk geen resolute keuze gemaakt om prioriteit te geven aan de trajectbegeleiding.

Het derde element in de zoektocht naar maatschappelijke verklaringen gaat over financiering op projectbasis. Wij zien dat er heel veel projecten zijn die mogen experimenteren en die goede resultaten geven. Maar dan zijn de projectmiddelen op en de termijn om, en moet het in de reguliere werking worden ondergebracht, maar dat lukt dan niet, omdat er geen tijd voor is en omdat men er geen middelen voor kan vrijmaken. Vaak vervagen goede praktijken dan een beetje, of ze worden niet doorgegeven.

Als projecten en experimenten goede resultaten hebben, wat betekent dat dan in een beleid op lange termijn? Kunnen we daar meer voor kiezen? We hebben daar een voorbeeld van, vzw Jong in Gent, die mevrouw Amezghal even zal toelichten.

Mevrouw Latifa Amezghal: De vzw Jong in Gent is een autonome particuliere vereniging voor jeugdwerking met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, voornamelijk in de buurt van de 19e-eeuwse stadsgordel en de sociale woonwijken. De missie is het bevorderen van de persoonlijke en maatschappelijke emancipatie van kinderen en jongeren.

De trajectbegeleiding is een intensieve, laagdrempelige, tijdelijke begeleiding van jongeren. Dit project wordt betoelaagd met projectmiddelen. Het bestaan van het project is onzeker. In juni 2011 weet men of men hiermee verder kan gaan. Door de methodiek van de trajectbegeleiding proberen we doelgroepen te bereiken die moeilijk of niet bereikt worden door de gewone jeugdhulpverlening.

Wat zo interessant is aan deze methodiek, is dat de relatie met de cliënt centraal staat. Men gaat ook outreachend werken, dat wil zeggen: decentraal. Men gaat daar waar de jongeren zijn. Men is aanwezig bij de jongeren. De trajectbegeleiders doen mee aan activiteiten die jongeren doen. Ze zijn er, het gebeurt niet van achter een bureau. Ze zijn aanwezig in de leefwereld van de jongere. Op die manier probeert men de jongere te motiveren tot zelfverantwoordelijkheid. Men doet dat op een planmatige wijze.

Mevrouw Joke Anthonissen: Nu is het dus onduidelijk of er nog middelen kunnen komen voor dat project. Zij merken dat deze manier van werken werkt en dat zij resultaten bereiken, maar misschien kunnen ze er niet mee verder. We horen vanuit verschillende plaatsen, zowel binnen jeugdorganisaties als binnen hulpverleningsorganisaties, voorbeelden van projecten waarmee men gestart was, maar waarvoor men geen geld meer kreeg om ze voort te zetten, terwijl men eigenlijk wel een positieve ervaring had.

Mevrouw Latifa Amezghal: Rudi Roose heeft in een artikel in Knack gezegd dat het belangrijk is om jongeren te helpen waar ze zijn en waar ze die hulp nodig hebben. In dit geval: jeugdwerk voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.

Mevrouw Joke Anthonissen: Vanuit al deze elementen is onze grote vaststelling dat wij, de maatschappij, er onvoldoende in slagen om tijdig vragen van kinderen en jongeren te capteren. Het gaat te ver. Jongeren of gezinnen komen in situaties die ze niet meer de baas kunnen. Eigenlijk moeten we daar al heel vroeg mee bezig zijn.

De vraag is dan of de focus van het beleid de laatste jaren misschien niet wat eenzijdig op de hulpverlening is gelegd. Moeten we niet ook al veel vroeger een sterker beleid voeren?

2. De invalshoek van kinderen en jongeren

Ik zal nu een aantal reflecties geven vanuit die verschillende invalshoeken. Ik begin met kinderen en jongeren. Ik wil dat opnieuw breed trekken, want ik heb soms de indruk dat jullie heel hard op dat hulpverlenende aspect zitten, terwijl wij, als Vlaamse Jeugdraad, die alle kinderen en jongeren vertegenwoordigen, willen aangeven dat heel die groep vragen heeft. Vragen hoeven niet onmiddellijk problemen te zijn. Dat zijn ook dagelijkse hindernissen. Dat is eigen aan het opgroeien. Kinderen en jongeren stellen die vragen aan mensen in hun naaste omgeving, vaak hun ouders of vrienden. Voor bepaalde kinderen kunnen dat ook jeugdwerkers zijn. Soms hebben ze nood aan een luisterend oor. Er moeten niet meteen tien professionele hulpverleners op springen, maar hun verhaal kunnen vertellen en wat aanzetten van antwoorden krijgen, kan voor hen al een grote stap zijn.

Met dit verhaal willen we enkele zaken aanraken, zoals het belang en het vinden van informatie, en een goed informatiebeleid. Het is belangrijk dat die informatie op maat van de

jongeren tot bij hen geraakt, maar ook bij de mensen uit hun naaste omgeving aan wie ze vragen stellen.

Er moet ook een context zijn, een cultuur, een sfeer waar vragen kunnen worden gesteld, waar openheid is om over iets te praten, bijvoorbeeld in de thuissituatie, maar misschien gaan we er vaak te vanzelfsprekend van uit dat het daar kan. Misschien moeten we een openheid creëren om die zaken op school te bespreken en te bevragen. Ook ‘ont-moeten’ is belangrijk, plekken waar niets moet. Je ontmoet er anderen in een sfeer waarin je gemakkelijk vragen kunt stellen. Dit is het verhaal van kinderen en jongeren.

3. De invalshoek van het verenigingsleven en de jeugdorganisaties

We willen ook een reflectie geven vanuit het verenigingsleven en de jeugdorganisaties. Dat zijn bijvoorbeeld plaatsen waar het ont-moeten kan plaatsvinden. Mevrouw Amezghal komt uit zo’n jeugdorganisatie.

Mevrouw Latifa Amezghal: Jeugdwerk is een plek waar niets moet. Door de positieve contacten die worden gelegd met jongeren en jeugdwerkers ontstaat een vertrouwensrelatie. Dat is fundamenteel. Door die vertrouwensrelatie kunnen jongeren er hun ei kwijt. Men vertrekt van de plek waar de kinderen zijn. Er wordt geprobeerd tegemoet te komen aan alle vragen die de jongeren hebben.

Als we in die richting verder denken, betekent dat een omslag in het denken van aanbod-gestuurd en gericht op werk, naar gericht op jongeren. In plaats van vooruit te denken en na te gaan waar de jongeren moeten landen, is het belangrijk om te kijken waar ze nu staan en wat ze nu nodig hebben. Dat is de sociale pedagogie van het jeugdwerk. Dat is een sterke visie.

Het ont-moeten, de positieve contacten, het vragen kunnen stellen, maken dat jeugdwerk een heel preventieve waarde heeft binnen de eigenheid en de mogelijkheden van de organisatie. We zetten sterk in op de hulpverlening, andere jeugdorganisaties zetten daar iets minder op in.

Mevrouw Joke Anthonissen: Er zijn jeugdorganisaties die zich heel bewust richten op maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, waardoor er meer individueel met die jongeren wordt gewerkt, terwijl in andere jeugdorganisaties zoals jeugdbewegingen en jeugthuizen het groepsaspect heel belangrijk is. Daar komt het individueel werken, het vragen stellen en luisteren minder op de voorgrond. Een goede begeleiding zal dat er ook wel in stoppen, maar veel minder expliciet dan in andere jeugdorganisaties.

4. De invalshoek van de jeugdhulp

De derde invalshoek gaat over de jeugdhulp zelf. Twee jaar geleden had de Vlaamse Jeugdraad geregeld gesprekken met kinderen en jongeren in de jeugdhulp. Ik geef enkele citaten omdat die jongeren de knelpunten die in deze commissie worden besproken, zelf ervaren.

De kinderen en jongeren geven zelf aan dat er lange wachtlijsten zijn, en dat zorgt ervoor dat veel jongeren niet worden geholpen of pas wanneer het te laat is. Iemand vraagt zich soms af in welk soort maatschappij we leven als zoveel kinderen nood hebben aan hulp. Dat is toch echt erg. Begeleiders moeten kunnen luisteren en zich inleven in jongeren. Veel jongeren vinden dat ze te weinig uitleg krijgen over wat er te gebeuren staat. Iemand verwoordde het zo: “Ze zegden, tot dan zit je hier zeker, maar je weet het eigenlijk nooit. Ik wil wel weten wanneer ik naar huis mag. Het wordt altijd verlengd.”

Uit deze en andere citaten halen wij enkele kernelementen die jongeren centraal stellen als ze vragen stellen en hulp krijgen. Jongeren vinden dat de maatschappij haar verantwoordelijkheid moet nemen. Ze zeggen dat voor elk kind dat in de bijzondere jeugdzorg zit, er een mama en een papa is die er verantwoordelijk voor is. Moeten ze daar niet mee werken? Het kind wordt gestraft omdat ouders iets niet kunnen. Dit is een voorbeeld, ik zeg niet dat het de waarheid is, maar zo verwoorden zij het.

Jongeren vinden het ook heel belangrijk dat de context rondom hen wordt betrokken. Sommigen begrijpen niet goed waarom ze naar een instelling moesten, omdat ze bijvoorbeeld vonden dat ze ook bij hun oma terecht konden.

Jongeren hebben vaak het gevoel dat ze te weinig informatie, participatie en inspraak hebben. Velen hebben het gevoel – en ik wil echt niet veralgemenen – dat hun hulpvraag uit handen wordt genomen, dat ze er geen vat meer op hebben waardoor er geen transparantie meer is. Ze hebben ook nood aan een toekomstperspectief zodat ze weten waar ze naartoe kunnen.

Het belang van vertrouwenspersonen komt ook heel vaak aan bod. Vertrouwen niet schenden, respect, zijn voor hen heel belangrijk. Daarom vinden we trajectbegeleiding ook zo belangrijk omdat het voor de jongeren een houvast biedt. In de jeugdhulp zijn er vaak vertrouwenspersonen in het voorveld, maar ze moeten er in de hele jeugdhulp zijn.

Impliciet wordt er nog te vaak gedacht dat er ‘onaangepaste’ jongeren zijn die moeten worden aangepast aan het systeem. Misschien moeten we eens nagaan of we het systeem van hulpverlening niet moeten aanpassen aan de problemen – misschien ook door de maatschappij waarin ze leven – waarmee jongeren worden geconfronteerd.

Ik heb het al gehad over het traject en de hulpvraag in eigen handen houden, ook over het betrekken van de context. Nu is er vaak een professioneel netwerk rond jongeren, terwijl een niet-professioneel netwerk even interessant is. Ik denk dat het Columbusproject hier al is toegelicht waarbij men met het systeem rond de jongeren werkt. Ook de Eigen Krachtconferentie is daar een voorbeeld van: iemand van de school of van de familie wordt aangesproken op iets wat hij kan betekenen voor de jongere.

Problemen van jongeren zijn een kluwen van problemen. Men kan er niet altijd één aspect uit halen. Er is waarschijnlijk een welzijnsprobleem, maar vaak is er ook een schoolprobleem, een huisvestingsprobleem, een werkprobleem. Jongeren moeten nu vaak naar verschillende diensten gaan waar voor één stukje van hun probleem een oplossing wordt gezocht. Dat maakt het zeer complex.

5. Aanbevelingen

Vanuit die verschillende reflecties en vanuit onze denkoefening over de maatschappelijke verklaringen, hebben we een centrale boodschap voor het toekomstig beleid: samenwerken, verbondenheid en integraal werken.

In het voorveld van de jeugdhulp kunnen jeugdverenigingen, netwerken, jeugdhulp versterkend werken en elkaar ondersteunen. In Antwerpen is er het EHBJ-project waarbij het JAC Plus in Antwerpen een samenwerking opzet met jeugdwerkers uit heel veel verschillende jeugdorganisaties. Zij leggen samen een traject af op een zeer actieve manier waardoor de jeugdwerkers en de JAC-medewerkers elkaar goed leren kennen en er vertrouwen ontstaat. Jongeren voelen dat waardoor de drempel naar beide hulpverleningen verlaagd wordt. Ook methodieken kunnen uitgewisseld worden.

Een tweede aspect in de centrale boodschap gaat over de verbondenheid. Nu is er vaak versnippering. Je verbonden voelen met de samenleving en je betrokken voelen, zorgt

ervoor dat je echt deel uitmaakt van de samenleving. Het is belangrijk dat je niet altijd moet vechten tegen het gevoel er niet bij te horen, het niet aan te kunnen of niet mee te zijn. Ook in de hulpverlening zien we veel versnippering. De ideale hulp is er niet. Dan probeer je eerst daar eens en twee maanden later is er ergens anders nog een plekje. Dan kun je daar nog iets doen. Het is een puzzel en geen geheel. De continuïteit ontbreekt.

Integraal werken is heel belangrijk voor de jongeren. Het betekent ook dat het beleid de mogelijkheden moet scheppen om integraal te kunnen werken. De beleidsdomeinen mogen niet te strak vasthouden aan hun eigen thema, moeten over het muurtje kijken en samenwerking stimuleren.

De vraag ligt voor naar beleidsvoorstellen. Dat is niet gemakkelijk. We hebben daarover nagedacht en we willen richting beleidsvoorstellen gaan, maar we hebben dat nog niet helemaal uitgewerkt. Centraal moet voor ons staan: het tijdig ontvangen van vragen. Vroeg genoeg in het proces moeten er mogelijkheden zijn om met vragen van jongeren aan de slag te gaan.

We vragen om kaders uit te werken om samen te werken, om integraal te werken. Het Steunpunt Jeugd en de Vlaamse Jeugdraad zijn op dit moment een onderzoekje aan het voeren naar de samenwerking tussen organisaties uit jeugdhoeke en welzijnshoeke. We horen over heel veel goede initiatieven, maar er is ook ongerustheid over bijvoorbeeld het financiële aspect. Soms zijn er geen middelen om een project verder te zetten of is men afhankelijk van de politieke situatie in een gemeente. Vaak kloppen mensen voor hun project aan bij Welzijn, krijgen daar te horen dat het eerder Jeugd is, maar zegt Jeugd dat het te veel Welzijn is. Ze worden van het kastje naar de muur gestuurd. Er zou een kader moeten zijn om samenwerken te stimuleren, omdat we dan goede resultaten zien.

We blijven het preventieeluk binnen integrale jeugdzorg benadrukken. Die kaders om samen te werken en integraal te werken, kunnen daar ook een deel van zijn. Het luik van de integrale jeugdzorg moet nu echt wel worden opgenomen.

Wij benadrukken ook een goed informatiebeleid. Dat is gericht naar alle kinderen en jongeren en hun omgeving. De werking van de jeugdinformatiepunten wordt nu geëvalueerd. We stellen al vast dat plekken met een informatiepunt goed werken als daar een persoon is die een actieve rol opneemt en het niet gewoon een zuil met folders is.

We vermelden ook het aan het woord laten van jonge ervaringsdeskundigen. Ik noem bijvoorbeeld Cachet vzw in Antwerpen, maar ik heb begrepen dat zij hier vorige week zijn geweest om hun verhaal te vertellen. In Leuven is er ook een groepje van mensen geweest vanuit samenlevingsopbouw die zelf in de jeugdhulpverlening hebben gezeten. Zij hebben aanbevelingen gedaan voor de 18-plussers, over de noden voor jongvolwassenen in de hulpverlening. Die ervaringsdeskundige jongeren geven zelf aan dat ze bereid zijn om mee na te denken over dit beleid. Zij kunnen het misschien nog veel duidelijker verwoorden dan wij als Vlaamse Jeugdraad, omdat wij meer het brede plaatje brengen en niet louter de hulpverlening.

Else DEWACHTER,
voorzitter

Marijke DILLEN
Mieke VOGELS
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CBJ	comité voor bijzondere jeugdzorg
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
EHBJ	Eerste Hulp bij Jongeren
JAC	jongerenadviescentrum
MOF	als misdrijf omschreven feit
mpi	medisch-pedagogisch instituut
NICC	Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
POS	problematische opvoedingssituatie
pv	proces-verbaal
Triple P	Positive Parenting Programme

BIJLAGE 1:

Volledige tekst van de toelichting van mevrouw Karen Dekoninck

**Hoorzitting 6 april 2011 voor de Commissie Jeugdzorg van het Vlaams Parlement –
uitzetting van Eerste substituut procureur des Konings Karen Dekoninck**

INLEIDING

Ik dank de voorzitter en de leden van de commissie voor de uitnodiging vandaag. Het is een opportuniteit om de werking en het beleid van het jeugdparket van Antwerpen toe te lichten en de invloed - of niet - die we daarbij hebben op de instroom.

Ik weet dat u zoekt naar verklaringen waarom zoveel zaken binnenstromen; dat u zoekt naar maatschappelijke verklaringen waarom de instroom van jongeren in de bijzondere jeugdzorg en geestelijke gezondheidszorg stijgt, en hoe we dit binnen de verschillende beleidsdomeinen kunnen keren.

Ik ben echter jurist van opleiding, en geen socioloog waardoor het bieden van juiste maatschappelijke verklaringen niet echt mijn terrein is. Ik kan u enkel de werking toelichten en enkele bedenkingen meegeven vanuit 10 jaar ervaring op een grootstedelijk jeugdparket. Staat u mij toe een korte bloemlezing te geven van de dossiers die we tegenkomen:

- *15-jarige jongen met gedragsstoornis en veelvuldige fugues terwijl hij zwaar suikerpatiënt is. Een niet tijdige inspuiting kan leiden tot zijn dood. Onder toezicht gekomen wegens twee geesteszieke ouders en zware hygiëneproblematiek. De instelling wil hem weg, want men vreest door zijn gedrag voor zijn leven, en kan geen constant toezicht garanderen. Een gedwongen opname in de volwassenpsychiatrie was noodzakelijk bij gebrek aan gesloten plaatsen binnen de kinderpsychiatrie;*
- *aanmelding vanuit het ziekenhuis: baby opgenomen met een distorsiebreuk, dewelke normaal alleen bij skiërs voorkomt ... Alles wijst op mishandeling;*
- *aanmelding vanuit een CLB dat een meisje op school verwondingen vertoont, en een terugkeer naar huis lijkt gevaarlijk;*
- *15-jarige jongen, geen voorgaanden, overvalt en berooft een 88-jarige man op straat, waardoor die ten val komt. Hij verklaart dat hij geld nodig had;*
- *een bende van 5 jongens wordt voorgeleid; samen hebben ze op een halfjaar tijd 92 inbraaken in scholen gepleegd, waarbij in één school o.m. de opbrengst van Music for Life werd gestolen (10 000 EURO). Ook overvielen ze drie handelszaken waarbij de uitbater, een bakker, een pistool tegen het hoofd kreeg. Allen hadden al veel voorgaanden, en maatregelen van de jeugdrechter gehad;*
- *een 14-jarig meisje, onder toezicht, automutileert, fugeert en heeft een schijnzwangerschap die haar gezondheid ernstig in gevaar brengt. De jeugdrechter oordeelt dat enkel residentiële plaatsing aangewezen is in dit geval, maar kan geen plaats vinden na ontelbare telefoons. Een onuitvoerbare beslissing volgt, waaraan het parket uitvoering moet geven;*
- *drie Roma-kinderen, geschat tussen de 11 en 14 jaar worden opgepakt n.a.v. gauwdiefstal. De politie spendeert uren om hun identiteit te achterhalen. Ze blijken al 20 maal opgepakt te zijn in 5 arrondissementen, telkens met een andere naam. Ze worden duidelijk ingezet door onbekende (familieliderden?) om dagelijks op dievenpad te gaan;*
- *een 17-jarige jongen met een waslijst van voorgaanden is aangeduid door zijn mededaders: hij gaat in op de uitnodiging van de politie en bekent twee recente car-jackings, waarbij onder meer een oudere dame uit haar wagen is gesleurd en geslagen is om de auto te bemachtigen.*

Misschien verbaast het u, maar dit zijn nog maar enkele dringende zaken, aangemeld bij mijn dienstdoende collega op slechts één week tijd ...

I. JEUGDPARKET ANTWERPEN: SITUERING EN CIJFERS

Binnen de jeugdrechtbank wordt het openbaar ministerie waargenomen door het parket, sectie jeugd en gezin of kortweg de jeugdsectie. De jeugdsectie vertegenwoordigt de samenleving, verdedigt de belangen van het kind en vordert exclusief de jeugdrechter in toepassing van de wetgeving op de jeugdbescherming. Ik benadruk dat wij werken in belang van het kind, dus dit is een raakvlak met de hulpverlening. Justitie werkt niet alleen repressief. Het merendeel van ons takenpakket ligt in de afhandeling van de zgn. POS en MOF dossiers. Daarnaast heeft de jeugdsectie nog specifieke taken zoals:

- verdwijningsdossiers van minderjarigen. Na de affaire Dutroux zijn er strikte nationale richtlijnen gekomen inzake deze dossiers die door ons parket zeer rigide worden toegepast. Elk verdwijningsdossier, ook van een gekende wegloper die voor de 20^e keer de instelling ontvlucht, wordt bij ons dezelfde dag van de aangifte actief opgevolgd door een verdwijningsmagistraat;
- klachten omtrent parentale ontvoeringen, die een grote toename kennen de laatste jaren omwille van de multiculturaliteit van onze samenleving;
- dossiers lastens meerderjarigen inzake familieverlating en uitoefening van het omgangsrecht ($\pm$ 1500 klachten per jaar);
- advies in burgerlijke procedures. Naast adviezen ter zitting (bij kortgeding, bij jeugdrechtbank voor burgerlijke betwistingen rond de minderjarige, in adopties en in het kader van de dringende collocatieprocedure) wordt ook schriftelijk geadviseerd in de EOT procedures;
- ontzettingen uit ouderlijk gezag, ...

In een zeer rudimentaire weergave geeft dit ongeveer de volgende cijfers, waarbij enkel rekening is gehouden met de nieuwe burgerlijke zaken en de MOF en POS dossiers:

PJP	2008	2009	2010
Burgerlijke zaken (JRB en KG)	2084	2118	1916
Protectionele zaken	15339	14458	14923
MOF	8789	8438	8756
POS	6039	5896	6105

Ik spreek bewust van rudimentaire cijfers. Statistieken voor de jeugd zijn pas vanaf de jaren '90 ontwikkeld, op basis van een computersysteem dat zeer ongebruiksvriendelijk is voor de administratie. Zij moeten bv. elke letter van elke naam in een PV en het PV-nummer letterlijk overtypen, en dit ook telkens doen voor een opzoeking. Bovendien bestaan de richtlijnen omtrent het gebruik van dit systeem uit een lijvig handboek, met weinig of geen controle op het correct invoeren of op uniformiteit in werkwijze op nationaal vlak. Het zal u dan ook niet verbazen dat de cijfers rond jeugdstatistieken met de nodige omzichtigheid moeten geïnterpreteerd worden. Uiteraard was dit computersysteem ook niet voorzien op de aanpassing van de jeugdwetgeving in 2006. Statistieken trekken rond de alternatieve afhandelingsmethodes van de jeugdparketten zijn daarom nog steeds zeer moeilijk.

Antwerpen verhoudt zich ten opzichte van de rest van de grotere parketten, op een niet benijdenswaardige 2e plaats met ongeveer 15.000 dossiers, na het jeugdparket van Brussel. Waar Brussel een instroom van Mof en Pos dossiers heeft van om en bij 23.000 dossiers, zit het parket van bv. Gent op een instroom van iets meer dan 8500 dossiers. De demografische samenstelling in een stad zoals Antwerpen, en de grootstedelijke problematieken dewelke hiermee samenhangen heeft duidelijk een invloed op de instroom van een parket.

Het is niet mijn bedoeling u vandaag te bedelven onder de cijfermatige gegevens. Het is mij trouwens niet zo duidelijk over welke cijfergegevens u reeds beschikte.

Wat ik wel met deze cijfers wil duidelijk maken is dat het jeugdparket, net zoals mijn collega's van gemeen recht in Antwerpen en wellicht elders kreunen onder het gewicht van de dossiers. De werklast is uitermate hoog, al geeft het werk inhoudelijk zeer veel voldoening. Het is dus altijd het streven van elke collega om zoveel mogelijk dossiers in de vrijwilligheid te houden, of naar daar te oriënteren.

1. Samenstelling van de jeugdsectie bij het parket te Antwerpen

1.1. 6 Magistraten

Wie leest dan deze, ruw geschat, 15 000 MOF en POS dossiers, en wie neemt de beslissing om al dan niet de jeugdrechter te vorderen? Wie geeft opdracht tot sociaal onderzoek in die 2000 burgerlijke dossiers, en wie gaat met al deze dossiers naar de zittingen?

Jeugdmagistraten zijn samen met de andere parketmagistraten als parket één en ondeelbaar, wat wil zeggen dat ze elkaar kunnen vervangen in een bepaalde zaak indien nodig. Jeugdmagistraten zitten mee in een pool van magistraten die nacht- en weekenddiensten verrichten, en dus in weze wil dit zeggen dat parket, net zoals politie 24 op 24 uur beschikbaar is, ook voor dossiers met minderjarigen.

De jeugdsectie van het parket in Antwerpen bestaat uit 6 personen en is georganiseerd volgens een weekstelsel. Via een beurtrol is elke jeugdmagistraat een volledige week van dienst. De daaropvolgende week zijn zij van permanentie voor de zittingen voor jongens die in Everberg of Tongeren verblijven en al dan niet worden verlengd. De drie daaropvolgende weken handelen zij de binnengekomen dossiers af, op de momenten dat ze niet aanwezig zijn op de openbare zittingen. Reken hiervoor ongeveer op 50 zittingen per maand, waar te nemen met 6 personen.

Gelukkig kunnen we momenteel nog bogen op de bijstand van twee juristen voor de afhandeling van dossiers.

1.2. Parketcriminologen Jeugd en Gezin

Daarnaast zijn er de parketcriminologen die werken voor de verschillende parketten sinds 1 september 2006. De criminologen hebben enerzijds een verantwoordelijkheid op beleidsmatig vlak en anderzijds ondersteunen zij de magistraten en de juristen in de behandeling van individuele dossiers. Op beleidsmatig vlak werken de criminologen rond drie thema's: jeugddelinquentie, kindermishandeling en spijbelen. Dit resulteerde in Antwerpen bv. al tot overlegstructuren rond kindermishandeling, het opzetten van een groots spijbeltraject in samenwerking met het centraal meldpunt en de politie, een project drugtherapie-advies, een samenwerkingsvorm met scholen rond het thema veiligheid, ...

In individuele dossiers adviseren de criminologen de parketmagistraat de verdere oriëntering van het dossier door middel van dossierstudie en/of een gesprek met de minderjarige en zijn ouders. Gemiddeld voeren de criminologen een 800 gesprekken met ouders en minderjarigen op jaarbasis.

2. Algemeen: het beleid van het jeugdparket

Het beleid van jeugdparketten is min of meer autonoom te bepalen.

Voor MOF dossiers wordt rekening gehouden met de prioriteiten van het Nationaal Veiligheidsplan (bv. ernstige jeugdcriminaliteit moet bestreden worden), maar gelukkig wellicht heeft een parket ook autonomie om in te spelen op lokale fenomenen binnen zijn arrondissement, zoals bv. een ernstige fietsdiefstallenplaag. Het jeugdparquet Antwerpen kiest voor een dynamisch ketengericht beleid in alle thema's die minderjarigen aangaan (drugs, geweld op school, kindermishandeling, ...), en legt zelf pro-actief contacten met de partners van deze keten om engagementen te krijgen, en te geven. Hierdoor wordt een efficiënt beleid beoogt in de bestrijding van jeugddelinquentie of het opsporen van POS situaties. Dit heeft natuurlijk wel zijn invloed op de instroom van dossiers ... Concrete voorbeelden volgen zo dadelijk.

In het arrondissement Antwerpen hanteren we voor minderjarigen een afhandelingstandaard voor elk MOF feit, rekening houdend vooreerst met de persoon en het leefmilieu van de minderjarige, zijn voorgaanden en de ernst van de feiten.

Voor de POS dossiers moet de (jeugd)parquetmagistraat steeds, cfr. het Verdrag van de Rechten van het Kind oordelen in het belang van de minderjarige, en de Decretale principes zoals voorrang van vrijwilligheid toepassen. Uiteraard ligt de moeilijkheid er dan in dat dit, trouwens bewust, open normen zijn die kunnen ingevuld worden naar gelang de situatie. Er zijn geen criteria bepaald. Factoren zoals individuele interpretatie, toegankelijkheid van diensten, etc... kunnen dan een rol gaan spelen.

Zo merken wij helaas in de praktijk op dat het jeugdparquet (en ook politiediensten - arrondissement Antwerpen kan bogen op een uitstekende werking van de jeugdafdelingen bij de politie, zowel voor MOF als POS) door zijn grote bereikbaarheid dag en nacht dikwijls, als eindstation in de keten, ongewild wordt geconfronteerd met dossiers die veel eerder in het traject binnen de vrijwilligheid een kans hadden moeten kunnen krijgen. Hoe dikwijls krijgen wij geen dossiers voorgeschoteld van onbuigzame minderjarigen die perfect mits snelle interventie hadden kunnen geholpen worden binnen het gezin, maar die door de wachtlijsten en escalatie van conflicten plots 's nachts voor de deur van de politie staan met als boodschap van de moegestreden ouder(s) dat ze niet meer welkom zijn. De zoon die net ervoor met een mes heeft staan zwaaien terug mee naar huis nemen is inderdaad niet evident...

Diezelfde mensen (kind nacht in de cel, gespannen relaties, ...) s' ochtends dan nog, binnen de 24 uur die al loopt, nog georiënteerd krijgen naar de vrijwilligheid blijkt dikwijls dan onmogelijk. De mensen willen dan gewoon een oplossing aangereikt krijgen en willen niet allemaal terug samen de rit moeten maken naar de kantoren van het CBJ. Bovendien krijgen ze dikwijls maar een afspraak na twee maanden, om hun de kans te geven een juiste hulpvraag te formuleren.

En zo stromen dossiers Justitie binnen...

De onbereikbaarheid van de CBJ buiten kantooruren is hierbij een groot probleem, dat hier wellicht al wel aan de orde zal gekomen zijn. De crisisnetwerken die gecreëerd zijn bieden een goede oplossing, maar zijn mijn inziens te kleinschalig om voelbaar verlichting te brengen, ondanks hun goede werking. In de praktijk zijn het dikwijls politiediensten (niet altijd met specialisatie) die in de crisissen moeten bemiddelen en therapeut spelen.

Uit de cijfers blijkt dat doorgaans in alle regio's de caseload bij de consulenten van de sociale dienst per consulent hoger liggen dan die van de consulenten van de CBJ, zij het met 10 à 20 %. Dit stemt tot nadenken, want de dwangmaatregel zou de uitzondering moeten zijn, en niet de regel. Hiermee wil ik niet gezegd hebben dat zij minder of te weinig werk hebben! Als de middelen niet voorhanden zijn om aan de hulpvraag van de cliënten te voldoen, dan leidt dit tot crisissen en komt de integriteit van het kind in gevaar. Hierdoor volgen er doorverwijzingen.

Het is niet aan het parket om het gebrek aan werkmiddelen dan maar te compenseren door sepot te nemen. Het parket mag niet als filter gaan fungeren om de - weliswaar zwaar overbelaste jeugdrechters - te sparen. Ons enig doel mag maar zijn het belang van het kind en – ook taak van parket- de maatschappij te vrijwaren, dus een vordering van de jeugdrechter is dan soms onvermijdelijk. De vraag is natuurlijk of de jeugdrechters en consulenten die in dezelfde vijver van middelen vissen het dan wel kunnen oplossen...

In vogelvlucht : de concrete werkingsprincipes van het jeugdparquet van Antwerpen in POS en MOF.

II. PROBLEMATISCHE OPVOEDINGSSITUATIES (POS)

Volgens het Decreet van 7 maart 2008 wordt een problematische opvoedingstoestand als volgt omschreven: “een toestand waarin de fysieke integriteit, de affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen van minderjarigen in het gedrang komen, door bijzondere gebeurtenissen, door relationele conflicten of door omstandigheden waarin zij leven”.

Dit betreft een erg ruime definitie die het mogelijk maakt om in te grijpen, ter vrijwaring van de belangen van de minderjarige.

1. Werking van de jeugdsectie van het parket van Antwerpen in een POS dossier

Naast een doorverwijzing van de bemiddelingscommissie kan de jeugdsectie nog op andere manieren kennis krijgen van een POS. In principe kan iedereen de jeugdsectie in kennis stellen van een problematische opvoedingssituatie.

In de praktijk zijn vooral de politiediensten (waaronder de jeugdbrigade) de voornaamste aanmelders. Steeds vaker nemen ook personen uit de onmiddellijke omgeving van de jongeren contact met het jeugdparquet, zoals familieleden, artsen, hulpverleners, scholen, centra voor leerlingenbegeleiding, het vertrouwenscentrum kindermishandeling en andere diensten.

Zoals gezegd werken wij zeer actief rond kindermishandeling. Zo is er zeer pro-actief geïnvesteerd in contacten met hulpverlening. De redenering bestond er in na te gaan welke hulpverleners vanuit hun praktijk signalen van mogelijke kindermishandeling konden opvangen. Met deze actoren (Kind en Gezin, de CLB's, OCMW, VK, ...) werden contacten gelegd, met de vraag tot een samenwerkingsprotocol te komen. Vraag is of dit de taak is van een parket? Moet een parketmagistraat niet gewoon afwachten tot het proces-verbaal met een vastgesteld misdrijf voor zijn neus ligt? Ik meen van niet. De magistratuur moet transparant, werken met voeling voor de actuele problemen in de maatschappij en er zijn verantwoordelijkheid in nemen.. Dankzij het uitbouwen en onderhouden van deze contacten, met respect voor de beperkingen van het beroepsgeheim, hebben wij de afgelopen 10 jaar al enorm veel bereikt op het vlak van voorkomen van kindermishandeling. Dankzij de goede kennis van elkaars werking en structuren, gaat geen tijd verloren bij ernstige zaken, die onmiddellijk optreden behoeven van de jeugdrechter ter vrijwaring van de belangen van het kind.

Zo ook voor spijbelaars; het eindresultaat van een mislukt spijbeltraject, opgezet door de criminologen in samenwerking met scholen en stad Antwerpen, is een PV bij het parket en een vordering bij de jeugdrechter. Vraag is of deze problematiek op een jeugdrechtsbank op zijn plaats zit, en niet binnen het domein onderwijs of andere domeinen moet zitten?

Ook de zeer jonge minderjarige ROMA kinderen die worden ingezet als werkmiddel om buit binnen te rijden, en die dagelijks worden opgepakt. Zijn zij geen POS, ook al zijn er binnen de bestaande structuren van de jeugdzorg geen of nauwelijks adequate middelen voorhanden om hen te helpen? Moet dit echter niet eerder aangepakt worden op nationaal, of zelfs Europees vlak binnen het immigratiebeleid?

Wat met druggebruikers? Minderjarigen krijgen constant de boodschap van de media, en ook ouders dat joints zo erg niet zijn, terwijl wij elke dag de nadelen ervan zien bij jongeren (schooluitval, drang naar snel geldgewin om het te bekostigen, apathie, ...). Is het beleid hiervoor dan niet meer een zaak voor onderwijs of volksgezondheid? Toch staat druggebruik in de strafwet voorzien, en komt het dus bij justitie en de jeugdzorg terecht terwijl de middelen en mogelijkheden zo beperkt zijn. Moet het parket dan maar opteren voor een sepotbeleid? Ik meen van niet. Het is principieel onze taak om de jongere te behoeden van drugs.

Bedoeling telkens weer opnieuw van een parket is zoveel mogelijk POS situaties op te sporen, en in een zo vroeg mogelijk stadium aan de problematiek te verhelpen, in het belang van de minderjarige, ongeacht de werkmiddelen die bij de andere actoren in de keten beschikbaar zijn. Dit mag geen criterium zijn voor het parket om al dan niet voor de minderjarige op te treden.

Al deze meldingen bevatten vaak onvoldoende informatie voor het jeugdparquet om een duidelijke richting te geven aan het dossier. Wanneer verder onderzoek noodzakelijk is, wordt aan de politie de opdracht gegeven een sociaal verslag op te maken. Wanneer het onderzoek is afgerond, beoordeelt de jeugdsectie opnieuw de informatie met oog op een beslissing rond de minderjarige. Hierbij wordt steeds de mogelijkheid tot vrijwilligheid heel goed afgetast en de mensen worden gestimuleerd om een hulpvraag bij de juiste verlener te stellen. Dit vergt ook van politiediensten een goede kennis van het (zeer versnipperd) hulpverleningsaanbod!.

De jeugdsectie kan verschillende beslissingen nemen in POS dossiers, en ik overloop in volgorde van ingrijpendheid:

- Sepot:

Er is geen hulpverlening nodig omdat er geen gevaarsituatie is in hoofde van de minderjarige, en de jeugdsectie seponeert het dossier. Dit sepot kan trouwens steeds herroepen worden. Als men dus spreekt in de pers over 70 % sepots op de jeugdparketten, dan zitten deze dossiers erbij ...

-verwijzing naar het Comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ):

Wanneer er hulpverlening nodig is en er is een kans op slagen binnen de vrijwillige hulpverlening, dan zal de jeugdsectie het gezin stimuleren om contact op te nemen met het CBJ om aldaar een hulpvraag te stellen. Het CBJ geeft dan feedback of er al of niet een dossier wordt geopend. Naar onze ervaring ligt de lat voor het concept “vrijwillige hulpvraag” toch vaak hoog, en verschilt de definitie hiervan van CBJ regionaal soms sterk. Bij één CBJ kan een huisbezoek georganiseerd worden, na aanmelding. Bij een ander CBJ wordt verwacht van anderstalige, pedagogisch zwakbegaafde mensen dat zij concreet in juiste bewoordingen hun problematiek kunnen omschrijven en de hulpvraag formuleren ...

- voorleggen aan de bemiddelingscommissie (BC):

Wanneer er hulpverlening nodig is, maar het gezin sluit zich af voor elke inmenging dan zal de jeugdsectie het dossier aanmelden bij de BC. In principe, behoudens uitzonderlijke en dringende omstandigheden nodigt de BC de partijen altijd uit; de jeugdsectie is hierbij vertegenwoordigd door een criminoloog om ons standpunt kenbaar te maken. De BC kan beslissen het dossier te sluiten, te verwijzen naar het CBJ of terug te verwijzen naar het jeugdparket. Met deze laatste beslissing kan het jeugdparket de jeugdrechter vorderen om gedwongen hulpverlening op te starten. Men spreekt van een “gewone vordering” op basis van artikel 37,1° Decreet.

-vorderen van hoogdringende maatregelen op basis van artikel 37 2° Decreet:

In een problematische opvoedingssituatie waar geen vrijwillige hulpverlening mogelijk is en er dringend beschermende maatregelen noodzakelijk zijn, kan het jeugdparket de jeugdrechter vorderen om hoogdringende maatregelen te treffen. Er moet tegelijkertijd aan drie voorwaarden zijn voldaan:

- een afdwingbare pedagogische maatregel is dringend noodzakelijk,
- er zijn voldoende aanwijzingen dat de minderjarige onmiddellijk moet worden beschermd tegen een vorm van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik,
- het verlenen van hulp en bijstand op vrijwillige basis is niet meteen mogelijk.

Het opleggen van afdwingbare pedagogische maatregelen sluit niet uit dat achteraf vrijwillige hulp wordt georganiseerd. Onder bepaalde voorwaarden en volgens een vastgelegde procedure kan de gedwongen hulpverlening worden overgenomen door de vrijwillige hulpverlening georganiseerd door het CBJ. Dit betekent wel een enorme werklast voor het parket, die na het nemen van een hoogdringende vordering, nadien het dossier zelf zal aanmelden bij de BC, zodat de mensen toch nog de kans krijgen in vrijwilligheid het dossier verder te laten lopen. Indien dit niet lukt, dan komt het dossier terug van de BC, en dan kan het parket de gewone POS vordering nemen. Zo dit niet zou gebeuren, is de jeugdrechter enkel gevat op basis van art. 37 §1, 2°, zodat gedurende het toezicht enkel de maatregelen met uithuisplaatsing zou mogelijk blijven. Wil men terugwerken naar een terugkeer naar huis, dan zal de jeugdrechter de gewone POS vordering als basis nodig hebben...

De recente cijfers van de Bemiddelingscommissie te Antwerpen tonen aan dat:

1. bij de gewone aanmeldingen van het parket naar de Bemiddelingscommissie, het absolute aantal minnelijke regelingen in 2010 is gedaald t.o.v. de 2 voorgaande jaren 2008-2009, zelfs een halvering! Als je percentages zou berekenen zie je dat er in 2008 in 24,34 % van de gewone aanmeldingen een minnelijke regeling getroffen werd en in 2010 is dit nog maar in 10,38 % het geval. Je gaat dus naar een verhouding van 1/4 naar 1/10 op 2 jaar tijd;
2. de doorverwijzingen naar het parket zijn in absolute aantallen voor het derde jaar op rij gestegen.

Ik kan geen verklaring vinden voor de dalende trend in het bereiken van minnelijke regelingen, en ook niet voor de onderlinge verschillen in slaagpercentage binnen de Vlaamse BC. Vast staat wel dat hierdoor de werklast van het jeugdparket en bijgevolg de jeugdrechters aanzienlijk verhoogt.

2. Maatregelen die de jeugdrechter kan nemen in een POS dossier

Afhankelijk van de ernst van de situatie en het individueel belang van de minderjarige heeft de jeugdrechter dus de keuze uit 13 verschillende maatregelen die allen aan een maximumtermijn zijn gebonden (art. 38 §1 DBJ).

Wanneer de jeugdrechter door de jeugdsectie wordt gevorderd voor het nemen van hoogdringende maatregelen is de keuze beperkter. De jeugdrechter kan, wanneer een hoogdringende gevaarsituatie wordt verondersteld, geen toezicht door de sociale dienst opleggen, geen dagcentrumbegeleiding en geen thuisbegeleiding. Hij heeft dus geen andere keuze dan de minderjarige aan zijn natuurlijk milieu te onttrekken.

Het parket waakt er dan ook over om zeer strikt de voorwaarden van het Decreet toe te passen en enkel bij gebrek aan vrijwilligheid en aanwezigheid van een gevaarsituatie de hoogdringende vordering te nemen. Toch blijven de voorwaarden open normen, vatbaar voor veel interpretatie. Voordeel is, zonder al te veel formaliteiten, in belang van het kind te kunnen optreden. Anderzijds biedt het zeer veel ruimte voor uiteenlopende handelwijzen. Ik schets u een voorbeeld van kindermishandeling:

een kind dat gemeld wordt vanuit een ziekenhuis met een SIS (Shaken Infant Syndrom), zal vanuit onze visie moeten beschermd worden met een dringende POS vordering, opdat de ouders/vermoedelijke daders het kind niet mee uit het ziekenhuis kunnen nemen. Als zij onder mandaat zouden worden geplaatst moet daarna ook opgevolgd worden hoe het kind zal worden opgevangen, en ook bij hun vrijlating moet er strikte opvolging zijn.

Een andere collega kan interpreteren in dit geval dat er geen hoogdringende POS meer is in de zin van art. 37 § 1,2° Decreet, omdat het kwaad al is geschied en dit individuele kind toch niet meer kan beschermd worden. Enkel de vervolging van de dader is vanuit die optiek dan nog gewenst.

3. Procedure bij de jeugdrechter: kans om de Jeugdzorg te verlaten?

De procedure bestemd voor een problematische opvoedingssituatie (POS) valt in Vlaanderen uiteen in twee delen, namelijk de voorbereidende fase en het onderzoek ten gronde. De jeugdsectie van het parket heeft hierin als specifieke taak om over de termijnen te waken, in het belang van de minderjarige die beschermd wordt door de maatregelen opgelegd door de jeugdrechter.

3.1. Voorbereidende fase

Beginpunt van de voorbereidende fase is dus de vordering van het openbaar ministerie. Het doel van deze fase bestaat erin de opvoeding van de minderjarige tijdelijk te ondersteunen met gezinsbijstand of de minderjarige wegens een gevaarsituatie tijdelijk aan zijn ouders te onttrekken. Tegelijk met de voorlopige maatregelen wordt een onderzoek verricht naar het milieu en de persoonlijkheid van de minderjarige.

Maatregelen opgelegd in de voorbereidende fase zijn geldig voor hoogstens zes maanden (art. 41 DBJ). Binnen deze termijn zal de jeugdrechter de maatregel op de openbare terechtzitting bevestigen of wijzigen.

3.2. Fase ten gronde

In de tweede fase wordt dan nagegaan of de voorlopige maatregelen hun doel hebben bereikt en in het belang van de minderjarige moeten worden verlengd. Het onderzoek ter terechtzitting is vooral een moment van evaluatie, waarbij alle partijen argumenten kunnen aanbrengen over het nut van verdere begeleiding of over de noodzaak om de maatregelen te verscherpen.

De behandeling ten gronde is geen verplichte procesfase. Het openbaar ministerie kan de zaak steeds seponeren, zelfs al heeft de jeugdrechter voorlopige maatregelen opgelegd. Enkel als de zaak aanhangig is bij dagvaarding is geen sepot meer mogelijk. Bovendien kan de jeugdrechter op voorstel van een partij of de sociale dienst de voorlopige maatregelen intrekken (art. 26 Decreet 4 april 1990).

Sepot is zelden of nooit het geval: op het ogenblik dat de dagvaarding wordt opgemaakt (ongeveer twee maanden voor de zitting) zit er zelden tot nooit een actueel verslag in van de Sociale Dienst, waardoor het koffiedik kijken is, hoe de situatie voor het kind is op dat moment. Een sepot zou dan ook heel onverantwoord zijn. De consulent zal immers de jeugdrechter pas een verslag willen bezorgen dat zo actueel mogelijk is tegen de effectieve zittingsdatum.

De maatregelen opgelegd bij vonnis zijn slechts geldig voor een termijn van één jaar (art. 26 Decreet 4 april 1990). Binnen deze termijn moet een procedure tot herziening worden afgerond, zo niet vervallen de maatregelen van opvoeding en moet de procedure van vrijwillige hulpverlening opnieuw worden gestart. Het ultieme streefdoel is de terugkeer van de minderjarige naar zijn ouderlijk milieu, als dit mogelijk is.

Wat telkens opvalt bij de behandeling ter zitting, is hoe ontzettend moeilijk het is om dossiers opnieuw te oriënteren naar de vrijwilligheid. Verschillende factoren liggen mijn inziens aan de basis.

Het merendeel van de dossiers zit met een reden onder de gedwongen hulpverlening. Het afsluiten of overdragen naar het CBJ met vrijwillig aanvaarde maatregelen is doorgaans uitgesloten omwille van de aard van het dossier.

Op de zitting afsluiten in de veronderstelling dat de mensen dan wel hun weg naar het CBJ zullen vinden, is risicovol. In sommige dossiers is het toch aangewezen dat toezicht, zij het via de vrijwillige weg, blijft lopen.

Tenslotte zijn de cliënten ook niet altijd vragende partij om weer eens te veranderen van consulent, en dienst. Zij hebben dikwijls het gevoel dat het nu eindelijk goed loopt en zij willen geen verandering meer.

III. ALS MISDRIJF OMSCHREVEN FEITEN (MOF)

1. Wettelijk kader

Uitgangspunt is de Wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming, die een aantal interventiegronden voorziet voor het opleggen van jeugdbeschermingsmaatregelen. In België worden minderjarigen in principe niet gestraft voor feiten die zij plegen. De wet op de jeugdbescherming gaat ervan uit dat minderjarigen bij het plegen van zulke feiten niet hetzelfde misdadig opzet kunnen hebben als meerderjarigen.

Naast dit beschermingsmodel wil de wetgever dat de jongere en zijn ouders hun verantwoordelijkheid opnemen en trachten de schade te herstellen. Naast het beschermingsmodel en het herstelmodel bevat de jeugdwet ook elementen uit het sanctiemodel. Zo moet de jeugdrechter bij het bepalen van een maatregel niet enkel rekening houden met de persoon van de minderjarige, maar ook met de aard en de ernst van de feiten en de “openbare veiligheid”.

Ook voor de parketmagistraten zijn dit fundamentele principes.

Het is de bedoeling dat er opvoedend, preventief, snel en efficiënt wordt gereageerd ten aanzien van een minderjarige die een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd.

2. Werking van het parket in een MOF dossier

Jongeren die verdacht worden van een ernstig als misdrijf omschreven feit kunnen (zoals volwassenen) dus bij beslissing van de parketmagistraat worden aangehouden en voorgeleid. Alle aangehouden moeten binnen de 24 uur voor de bevoegde magistraat verschijnen. De ouders worden zo snel als mogelijk door de politie in kennis gesteld van de aanhouding en worden gevraagd om op de jeugdrechtbank aanwezig te zijn. Het jeugdparquet wordt in kennis gesteld van de als misdrijf omschreven feiten door een proces-verbaal van de politie. Indien nodig kan het jeugdparquet opdracht geven voor verder onderzoek. Desgevallend kan de onderzoeksrechter worden gevorderd wanneer onderzoeksmaatregelen opportuun zijn die buiten de bevoegdheid van het parket liggen (bv. een huiszoeking bevelen) of wanneer de aard van de gepleegde feiten ernstig of complex is. Het is de bevoegdheid van het jeugdparquet om een kwalificatie te geven aan de feiten en de verdere richting van het dossier te bepalen. Naast het seponeren van het dossier (feiten blijven zonder enig gevolg voor de minderjarige) en het rechtstreeks vorderen van de jeugdrechter (voor het nemen van voorlopige maatregelen) beschikt het jeugdparquet nog over een aantal andere mogelijkheden. Wanneer het parket oordeelt dat de feiten niet zwaar genoeg zijn voor een vordering van de jeugdrechter, wil zij de jongere toch een duidelijk signaal geven. Het is belangrijk dat er snel een antwoord wordt gegeven om erger te voorkomen.

3. Maatregelen op parketniveau

U zal zien aan de hand van het limitatieve maatregelenpakket dat aan de parketten werd toebedeeld bij de wetshervorming in 2006, dat aan instroombeperking naar de jeugdrechters toe wel is gedacht. Het idee was om de parketten toe te laten te seponeren, maar met een educatieve boodschap zoals een waarschuwingsbrief, of een vermanend gesprek. Het is duidelijk dat men aan het jeugdparquet dus niet enkel een repressieve rol toebedeelde maar ook een opvoedkundige, preventieve rol. Dit maakt dat het jeugdparquet van Antwerpen nauwelijks dossiers “zo maar” seponeert. Aan zeer veel dossiers wordt een reactie gegeven, ook al krijgen ze nadien de stempel “sepot”. *(Omdat deze alternatieve afhandelingsmethodes niet als aparte eindbeslissing te registreren zijn, komen ze in de registratie voor als geseponeerde dossiers - reden waarom telkens wordt gesproken in de pers over “70 % sepot bij de jeugdparketten.”)*

Doordat het duidelijk de bedoeling van de wetgever is geweest om ook voor de “lichtere feiten” een antwoord te bieden teneinde de minderjarige te responsabiliseren, kan een jeugdparquet veel minder zijn toegangsdrempel verhogen om instroom te beperken. Anderzijds vraagt de maatschappij evengoed voor een snel, doortastend optreden in geval van ernstige jeugddelinquentie. Jammer genoeg hebben we in Antwerpen ook veel van die dossiers...

Hieronder overloop ik de mogelijkheden op parketniveau:

- Seponeren van het dossier

Het jeugdparquet kan het dossier zondermeer seponeren om louter technische redenen. Bijvoorbeeld wanneer de feiten niet als een misdrijf kunnen worden omschreven of wanneer er onvoldoende bewijzen zijn.

- Waarschuwingsbrief

Het jeugdparquet kan het dossier seponeren met een schriftelijke vermaning. De waarschuwingsbrief heeft tot doel de minderjarige te wijzen op de ernst van de feiten en de mogelijke gevolgen van zijn/haar betrokkenheid. De beslissing om een waarschuwingsbrief te sturen aan de minderjarige en diens burgerlijk verantwoordelijke(n) wordt bij het parket van Antwerpen genomen voor minderjarigen die voordien nog geen feiten hebben gepleegd (zgn. first-offenders) en voor lichte feiten van recidive waarbij de schade bij voorkeur is vergoed, zo er schade is.

- Herinnering aan de wet (waarschuwingsooproeping)

De herinnering aan de wet is in zekere zin de mondelinge versie van de waarschuwingsbrief. Het grote verschil tussen beiden bestaat in het gesprek. De procureur des Konings beslist om een minderjarige te herinneren aan de wet en licht deze beslissing toe aan de minderjarige en zijn burgerlijk verantwoordelijke(n) (art. 45 ter JBW). De beslissing om een herinnering aan de wet toe te passen wordt genomen voor minderjarige verdachten die weinig voorgaande feiten hebben gepleegd. Ook kan een herinnering aan de wet aangewezen zijn indien de betrokken minderjarige reeds een waarschuwingsbrief ontving.

- Herstelbemiddeling

De herstelbemiddeling is ontstaan uit de herstell filosofie van het nieuwe jeugdrecht. Op zich is herstelbemiddeling geen maatregel, maar eerder een aanbod naar de minderjarige toe. Met de hulp van een onpartijdig bemiddelaar kan de jongere de schade aan het slachtoffer vergoeden, alsook de schade aan de gemeenschap herstellen. Deze schade kan zowel materieel als moreel zijn. Op deze manier wordt de jongere geconfronteerd met de gevolgen van de feiten en krijgt het slachtoffer erkenning en ondersteuning.

In principe stelt het jeugdparket steeds herstelbemiddeling voor als een slachtoffer is geïdentificeerd. Slachtoffers worden immers in de procedure voor de jeugdrechtbank slechts voor de eerste maal betrokken in de formele behandeling ten gronde.

- Verkennend gesprek

Het verkennend gesprek is geen maatregel en is dus niet in de wet voorzien, maar is wel in het takenpakket van de criminologen opgenomen. Het is een middel om na te gaan welke beslissing best genomen kan worden voor een bepaalde minderjarige. In tal van dossiers is het niet steeds even duidelijk welke maatregel het meest geschikt is voor een minderjarige. De context waarin de minderjarige het feit heeft gepleegd, kan belangrijk zijn om een beter zicht te krijgen op het dossier. In zulke dossiers is het steeds mogelijk dat de minderjarige wordt uitgenodigd op het parket voor een gesprek met de parketcriminoloog om deze context te bevragen. In deze gesprekken wordt zoveel mogelijk een vast stramien gevolgd en komen volgende punten aan bod: de aanleiding tot het gesprek (de feiten en de werking van het jeugdparket, de opdracht van de procureur des Konings en de criminoloog), het standpunt van de betrokkenen ten aanzien van de feiten, de situatie thuis, de situatie op school en de vrijetijdsbesteding. Tevens wordt gepeild naar de motivatie van de betrokkenen voor het organiseren van een herstelbemiddeling, of een andere geschikte maatregel. Op basis van dit gesprek wordt een advies geformuleerd voor de procureur des Konings zodat deze een beslissing kan nemen (Col. 8/2007 IV.2.1.2.). Er vinden ongeveer op jaarbasis 800 gesprekken met de criminologen plaats, zonodig met tolk.

- Rechtstreeks dagvaarden

Het parket kan van oordeel zijn dat deze voorgaande maatregelen niet opportuun zijn (bv. omdat de minderjarige de feiten niet toegeeft) maar dat een voorlopige maatregel van de jeugdrechter, of diens toezicht niet onmiddellijk vereist is. De alternatieve maatregelen die het parket nog resten sinds de wet van 2006 worden soms te licht ingeschat, met net te weinig impact op feiten. De rechtstreekse dagvaarding heeft het voordeel dat het dossier veel sneller op een openbare zitting ten gronde wordt behandeld. Door de snelle behandeling is de kans ook groter dat de burgerlijke partij op de zitting aanwezig is. De minderjarige verdachte op zijn beurt voelt onmiddellijk een reactie. Op deze zitting kan het parket meer gepaste maatregelen vorderen, zoals bv. een prestatie van algemeen nut of een vorming.

- *Rechtstreeks vorderen van de jeugdrechter voor het nemen van voorlopige maatregelen (art. 36 4° JBW)*

Wanneer de zaak niet op parketniveau kan worden afgehandeld en maatregelen meteen noodzakelijk zijn, neemt het jeugdparket een vordering tot het opleggen van voorlopige maatregelen (art. 36, 4° JBW). De jeugdrechter oefent dan toezicht uit gedurende een periode van zes maanden en kan allerlei maatregelen bevelen bij beschikking, bv. een contactverbod of een plaatsverbod, of een pedagogische richtlijn zoals het inschrijven in een sportclub. Men spreekt van de voorlopige fase. Binnen de periode van zes maanden verzamelt de sociale dienst van de jeugdrechtbank informatie over de persoonlijkheid en de leefomstandigheden van de minderjarige. Het onderzoek naar de als misdrijf omschreven feiten blijft in handen van de procureur des Konings of de onderzoeksrechter. De jeugdrechter kan dus enkel maatregelen opleggen gericht op de persoon van de minderjarige.

Wanneer een parket vordert hangt af van het beleid dat een parket voert. Lange tijd, en in sommige parketten nog steeds zo, werden geen bijkomende maatregelen gevorderd wanneer de minderjarige reeds onder toezicht stond en nieuwe feiten pleegde. Hierbij wordt natuurlijk zeer veel individuele ruimte gelaten aan de jeugdrechter om een maatregel op te leggen, of niet.

Het beleid is daarin de laatste jaren naar mijn aanvoelen gewijzigd; de omvang van de instroom noopt tot standaardisering van werkwijzen, die weinig ruimte laat aan eigen invulling door de parketmagistraat. Het parket wenst ook invloed te kunnen uitoefenen op het beleid inzake jeugddelinquentie en het exact aantal vorderingen laat toe een beeld te krijgen van het aantal ernstige feiten dat werd gepleegd.

Elk ernstig nieuw feit (inbraken, diefstallen met geweld, drugdealen, ...) wordt daarom vergezeld van een MOF vordering aan de jeugdrechter, omdat we in feite telkens opnieuw de jeugdrechter vragen om te overwegen of de lopende maatregel nog gepast is of niet, gelet het gedrag van de minderjarige, en of een nieuwe maatregel niet dient overwogen te worden. De lichtere feiten worden bij een gekende minderjarige enkel tot beschikking overgemaakt. Bij de publicatie van de cijfers van het NICC in 2005, bleek dat vroeger enkel Antwerpen deze werkwijze hanteerde waardoor de misvatting groeide dat Antwerpen zeer repressief vorderde ... Ik verneem dat deze werkwijze ondertussen is ingeburgerd.

Hieronder treft u, wat Antwerpen betreft het aantal dossiers waarin de jeugdrechter werd gevorderd met oog op een onmiddellijke beschermingsmaatregel in Mof en Pos dossiers:

	2009	2010
Vordering jeugdrechter	2438	2457
 Waarvan MOF	1328	1408
 Waarvan POS	1110	1049
Dringende maatregelen	299	268
Dwingende maatregelen	811	781
Voorleiding	771	877

IV. BESLUIT

Het is wellicht voor u teleurstellend dat ik geen pasklare oplossingen heb om de instroom in de Jeugdzorg te verklaren, laat staan te doen dalen.

Persoonlijk heb ik wel de volgende bedenkingen:

Als maatschappij koos men enkele decennia geleden voor het optillen van het niveau van Welzijnszorg. CGG's werden opgericht, K&G werd uitgebouwd, de CLB's werd omgevormd en allerlei meldpunten en –lijnen, cfr. de Jo-lijn en het JAC ontstonden. Een voorbeeld zijn de leerlingen die vroeger wegens ADHD, dyslexie of een Autisme Spectrum Stoornis, als dom of onhandelbaar werden bestempeld. Het werd onaanvaardbaar geacht dat deze leerlingen nog uit de boot vielen binnen het gewone onderwijs. Iedereen bezig met Welzijn, Onderwijs, ... moest beter in staat zijn te diagnosticeren, en door te verwijzen. Problemen moesten snellen en beter gedetecteerd worden, enz.

En zo geschiede, en de beschikbare plaatsen werden in functie van deze hervormingen bepaald.

Men oogst natuurlijk wat men zaait: kinderen krijgen vlugger een diagnose (sommige spreken van een stempel) opgekleefd, CLB's en andere melders verwijzen vlugger en beter door, ouders trekken vlugger aan de alarmbel...

Daarnaast is een maatschappij ook een evolutief gegeven:

- ouders leggen omwille van tal van redenen (werk, stress, drang naar zelfontplooiing, ...) vlugger de verantwoordelijkheid van opvoeden buiten zichzelf. De school, Justitie, Bijzondere Jeugdzorg moeten/zullen het wel oplossen. *Typisch voorbeeld hier is het volgende: een minderjarige werd na ontelbare maatregelen binnen de jeugdbescherming uithanden gegeven en veroordeeld voor een hele reeks ernstig criminele feiten. De ouders, die de zoon altijd de hand boven het hoofd hielden werden als burgerlijk verantwoordelijken veroordeeld en gehouden tot de schadevergoeding aan de slachtoffers, die aanzienlijk was. De ouders hebben onlangs de Belgische Staat gedagvaard in gedwongen tussenkomst, omdat zij de overheid verwijten dat de Jeugdbeschermingsmaatregelen van de jeugdrechter niet efficiënt genoeg waren. De psychiatrische begeleiding die noodzakelijk werd geacht werd niet geboden, volgens hen ...*
- de schroom om van overheidswege hulp te krijgen is weg, integendeel, het wordt als een vanzelfsprekendheid geacht. Ouders wensen naar mijn gevoel daarom veel vlugger dan vroeger bijstand en pasklare oplossingen. En in geval van dispuut tussen uit de echt gescheiden ouders over de aanpak van de minderjarige zoon of dochter gaat men daarbij dikwijls nog justitie proberen te gebruiken om zijn gelijk te halen tegenover de andere ouder.
- minderjarigen zijn onderhevig aan ontzettend veel impulsen en stressfactoren, Facebook, Twitter, MTV, YouTube: toegankelijkheid zonder beperkingen aan geweld, seks en drugs. Kinderen zijn getuige, en soms heb ik de indruk dat het de wens is van sommigen dat ze zelfs partij zijn, in verregaande ruzies tussen hun ouders die in de rechtbanken worden uitgevochten. Kinderen gedragsstoornissen? Hoe zou dit komen?
- Het vreemdelingenbeleid heeft een grote invloed op de structuren van jeugdbescherming en welzijn, doch deze zijn er niet op voorzien. Tolken, bemiddelaars en opvoedingsdeskundigen met grondige kennis van de culturele verschillen die kunnen tussenkomen in een preventieve fase; dit alles ontbreekt.

Aanbevelingen vanuit de praktijk:

- wellicht niet populair als aanbeveling, maar ondanks de kostprijs suggereer ik toch een grotere inhaalbeweging om de achterstand aan werkingsmiddelen en personeel goed te maken. De stijgende instroom is al jaren een feit, en de weliswaar zeer nuttige capaciteitsuitbreiding sinds 2008 die er al is geweest voelt ondanks de kostprijs aan als een doekje voor het bloeden. Tegelijkertijd dient gewerkt aan instroombepaling en herverdeling van de beschikbare middelen. De aandacht zou hierbij gelijkwaardig naar POS en MOF moeten gaan, terwijl nu MOF door mediatisering dikwijls als problematischer wordt ervaren;

- veilige (semi-gesloten) voorzieningen voor jongeren met een zware gedrags-, verslavings- en psychiatrische problemen, waarin voorzien wordt in medische en opvoedkundige bijstand op permanente basis, zodat deze niet in onterecht samen zitten met anderen in één leefgroep zijn absoluut noodzakelijk
- (toekomstige) ouders moeten bewuster gemaakt worden van hun verantwoordelijkheden. Dit kan via onderwijs, verplichte taalcursussen van anderstalige ouders, Triple P cursussen, .. Voer voor deskundigen terzake.
- de versnippering van het hulpverleningslandschap tegen gaan, en de toegankelijkheid voor alle verwijzers duidelijker maken;
- de crisisnetwerking aanzienlijk uitbreiden, zodat consult en crisisinterventie binnen vrijwilligheid veel meer mogelijk is;
- de ambulante capaciteit aanzienlijk uitbreiden met behoud in thuismilieu (thuisbegeleidingsdiensten, Crisishulp aan Huis, ...) met sterk de aandacht voor culturele verschillen.
- de toegankelijkheid qua uren van de CBJ vergroten en een echte permanentie verzekeren;
- de concepten vrijwilligheid en noodzaak tot gedwongen hulpverlening definiëren, en uniformiteit in de toepassing ervan met controle er op;
- voor het domein Justitie: parket (opnieuw) de mogelijkheid geven inzake MOF om alternatieve maatregelen toe te passen, zoals vorming en pedagogische werkprojecten als ouders en minderjarigen instemmen, mits duidelijke wettelijke omkadering;
- semi- en gesloten plaatsen voor meisjes bijcreëren, veelal om hun veiligheid te waarborgen (denk aan auto-mutilatie, prostitutie, ...);
- intersectorale samenwerking verhogen en grenzen van beroepsgeheim herdefiniëren in belang van de minderjarigen. Alle betrokkenen van een keten moeten met elkaar in overleg kunnen gaan wanneer gezocht wordt naar het juiste, snelste hulpverleningstraject. Budgetbegeleiding, trajectbegeleiding van de pleger in het gezin, opvoedingsbijstand, ... Alles loopt dikwijls door elkaar doch hangt onherroepelijk samen.

Oplossing: Intersectorale Toegangspoort ?

Of de Intersectorale Toegangspoort hier allemaal aan zal tegemoet komen is voorlopig nog niet duidelijk. Helaas is de Unie van de Jeugdmagistraten of Justitie bij de laatste uittekening ervan niet betrokken geweest, alhoewel ik verneem dat zij zullen betrokken worden bij de omzetting naar concrete regelgeving, wat wel zeer positief is. Het zal echter nog een traject zijn van langere duur. Ondertussen blijven er nog steeds dagdagelijks kinderen in de kou staan, of ondergaan zij een tweede victimisatie door het tekort aan middelen.

In de mate dat de Integrale toegangspoort de versnippering van het hulpverleningslandschap tegengaat, en de instroom kan indijken en sturen in functie van de beschikbare middelen aan de hand van het concept 'maatschappelijke noodzaak' volg ik de conceptnota zeker.

Maar men moet er wel over waken dat, als de stroom hulpzoekenden het aanbod binnen Welzijn overtreft, deze toch niet langs kieren en scheuren hun weg vinden naar de jeugdrechtbank. In die zin stel ik mij nog wel vragen over het concept rond de rechtstreekse toegang van de ouders en de minderjarigen naar de jeugdrechtbank. Dit zal volgens mij mogelijks leiden naar schaalvergroting van het conflictmodel, terwijl het dialoogmodel en opvoedingsbijstand op vrijwillige basis de voorkeur moet blijven genieten.

BIJLAGE 2:

Presentatie van mevrouw Joke Anthonissen

DE STEM VAN KINDEREN, JONGEREN EN JEUGDORGANISATIES OP DE COMMISSIE JEUGDZORG

Reflecteren

Verskillende invalshoeken

- Kinderen en jongeren
- Jeugdorganisaties
- Jeugdhulp

Maatschappelijke verklaringen

- Verandering maatschappij
 - Integrale Jeugdhulp?
 - Projecten versus lange termijn
- ➔ We slagen er onvoldoende in om tijdig de vragen van kinderen en jongeren te capteren!

Kinderen en Jongeren

- álle kinderen en jongeren hebben vragen!
- *Hip hip happy* van Inpetto Jeugddienst
- Nood aan luisterend oor
- Belang van informatie
- Belang van ont-moeten (verenigingsleven – school)

Verenigingsleven Jeugdorganisaties

- Ont-moeten, positieve contacten, vragen stellen
- Integrale benadering van kinderen en jongeren
- Vertrouwensrelatie – onvoorwaardelijkheid
- Preventieve waarde
- Binnen eigenheden en mogelijkheden van elke jeugdorganisatie

Jeugdhulp - citaten

- *Er zijn grote wachtlijsten, dat zorgt ervoor dat veel jongeren niet worden geholpen of wanneer het te laat is.*
- *Ik stel mij soms de vraag in wat voor maatschappij wij leven, als zoveel kinderen nood hebben aan hulp. Dat is toch erg!*
- *Begeleiders moeten kunnen luisteren, moeten zich kunnen inleven in u.*
- *Je krijgt weinig uitleg.*
- *Ze zegden tot dan zit je hier zeker, maar je weet het eigenlijk nooit, maar ik wil weten wanneer ik naar huis mag.*

Jeugdhulp

- Maatschappij moet verantwoordelijkheid nemen
- Context rond jongere betrekken
- Informatie, inspraak, participatie
- Transparantie en perspectief
- Vertrouwensfiguren

Jeugdhulp

- 'van onaangepaste jongeren naar onaangepaste systemen'
- Kinderen en jongeren in jeugdhulp hulpvraag/traject in eigen handen houden
- Context betrekken
- Integraal werken

Centrale boodschap

- Samenwerken
- Verbondenheid
- Integraal werken (naar jongeren, in beleid)

... richting beleidsvoorstellen ...

➔ Vroegtijdig capteren van vragen

- Jonge ervaringsdeskundigen aan het woord
- Werk maken van kader om samen te werken
- Werken maken van kader om integraal te werken
- Werk maken van algemeen preventie binnen integrale jeugdZORG
- Werk maken van goed informatiebeleid

... dankjewel ...

- Joke Anthonissen
- 02 551 13 75
- Joke.anthonissen@vlaamsejeugdraad.be

BIJLAGE 3:

Tekst van de Broeders van Liefde:
‘Toenemende zorgvragen bij kinderen en jongeren:
kansen, bedreigingen en aanbevelingen’

Toenemende zorgvragen bij kinderen en jongeren: kansen, bedreigingen en aanbevelingen

Inleiding

Naast het in kaart brengen van mogelijke oorzaken, kwam tijdens de rondetafelgesprekken het nadenken over kansen, bedreigingen en het formuleren van aanbevelingen uitgebreid aan bod in de verschillende deelgroepen. Wat zijn de kansen om nu al tegemoet te komen aan deze toenemende zorgvragen maar ook: wat zijn de beperkingen om dit te doen? Op basis van deze kansen en bedreigingen kunnen we dan ook een aantal aanbevelingen formuleren.

In onze sectoren beweegt er de laatste jaren heel wat. Zo vinden we vanuit onze visie op wat goede hulpverlening is, dat minderjarigen en hun ouders heel expliciet moeten betrokken worden bij deze hulpverlening. Ook de maatschappij aanvaardt niet meer dat een hulpverlener zich zomaar boven zijn cliënten zou plaatsen. Daarom streven we er bv. binnen onze voorzieningen voor kinderen en jongeren met een beperking naar streven dat ouders en jongere zelf aanwezig zijn op de bespreking van het individuele handelingsplan. We vertrekken ook altijd vanuit een relationeel perspectief waarin individuele rechten afgetoetst worden tav. een dialogaal kader. Vele principes uit onze visie worden vanuit het rechtenverhaal mee gestaafd. Daarom willen we eerst nog even stilstaan bij een aantal rechten van kinderen en jongeren in de maatschappij van vandaag. We willen deze vooral bekijken vanuit het oogpunt dat deze rechten drager zijn van algemeen aanvaarde waarden die in onze huidige maatschappij als wenselijk ervaren worden. De elementen die we verder in deze tekst zullen bespreken, lopen hier parallel mee. Dit geeft aan dat de zaken waar wij voor ijveren mede vanuit deze rechten gefundeerd kunnen worden.

In 1989 nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York het ‘Internationaal Verdrag over de Rechten van het Kind’ aan. In België kreeg dit kinderrechtenverdrag begin 1992 kracht van wet. Specifiek voor kinderen en jongeren in de hulpverlening is er in Vlaanderen sedert 2004 het ‘decreet rechtspositie van de minderjarige’. Dit decreet is van kracht in 6 sectoren van de Vlaamse jeugdhulp en heeft gezorgd voor een intersectorale afstemming wat betreft de rechten van de minderjarige cliënt in de jeugdhulp. Vanuit de VN is er ook specifiek aandacht voor de rechten van kinderen en jongeren met een handicap die beschreven staan in het VN-verdrag voor personen met een handicap (2006).

De rechten van het kind kunnen in drie categorieën ingedeeld worden: provisierechten, protectierechten en participatierechten. Provisierechten verwijzen naar zaken en voorzieningen die kinderen nodig hebben om in de best mogelijke omstandigheden op te groeien, zoals scholen, jeugdwerk, media, hulpverlening, ... Hieronder vallen ook basisbehoeften zoals voldoende eten en drinken, degelijke huisvesting, toegang tot gezondheidszorg, kindergeld en sociale zekerheid. Protectierechten beschermen minderjarigen tegen gedrag of leefomstandigheden die schadelijk zijn voor hun ontwikkeling of welzijn, bijvoorbeeld tegen kindermishandeling, verwaarlozing of uitbuiting in werk of oorlog. Sommige artikelen uit het Kinderrechtenverdrag vragen speciale aandacht voor de bescherming van erg kwetsbare groepen: vluchtelingenkinderen bijvoorbeeld, of kinderen met een handicap. Participatierechten zijn de rechten waarmee de minderjarigen voor zichzelf

kunnen opkomen en mee beslissen over dingen die ze belangrijk vinden: recht op inspraak, recht om zich te verenigen, recht op privacy, recht om een eigen geloof te kiezen, ...

De juridische context maakt een aantal kansen, die we hier verder vermelden, mogelijk vanuit een overkoepelend aanvaard denkkader. Het confronteert ons echter ook met heel wat zaken die (nog) niet gerealiseerd zijn of die in de praktijk nog altijd op heel wat obstakels stuiten. Obstakels, bedreigingen die op verschillende terreinen liggen. Ook hierover verder meer.

Kansen

Uit de gesprekken met medewerkers blijkt dat zij in de praktijk een toenemende stijging van zorgvragen bij kinderen en jongeren ervaren. Ze zien in de huidige werking van het onderwijs en de zorg echter ook al heel wat aanknopingspunten en kansen om hierop een antwoord te bieden. We gaan hier nu verder op in.

Als kinderen, jongeren en hun ouders met zorgvragen komen aankloppen, is het eerst en vooral belangrijk dat met deze vragen op een goede manier omgegaan wordt. Vaak zal het ook aan de medewerkers zijn om effectief signalen op te vangen en alert te zijn om het lijden van kinderen te zien. Medewerkers moeten in dialoog gaan met de gezinnen. Deze dialoog en communicatie kan al grotere problemen voorkomen. Medewerkers willen ouders betrekken bij het hele gebeuren en niet-veroordelend werken. Aan de werkgevers is het om de verhouding draagkracht-draaglast van hun medewerkers mee op te volgen. Ook in hen moet voldoende geïnvesteerd worden door o.a. het aanbieden van gerichte vorming, het voorzien van voldoende ondersteuningssystemen en ook aandacht te hebben voor de context waarin medewerkers leven en werken. De huidige **overlegkanalen en ondersteuningssystemen** voor ouders, medewerkers (bv. intervisiemomenten) en andere betrokkenen moeten zeker behouden blijven en mogen zelfs nog meer uitgebreid worden.

Keren we even terug naar het rechtendiscours. Hier wordt heel duidelijk aangegeven dat kinderen en jongeren betrokken moeten worden bij de hulpverlening en indien nodig geholpen worden hun mening te formuleren. Daarnaast hebben ook de ouders van het kind recht op inspraak en participatie. Ook zij hebben soms ondersteuning nodig om hun perspectief geformuleerd te krijgen. Hulpverlening moet vertrekken vanuit de vragen van ouders en kind en van daaruit een gepast aanbod voorzien.

Heden ten dage is er steeds meer een evolutie naar een *geïntegreerd en vraaggestuurd zorgmodel*. Dit mag echter geen inhoudsloze slogan zijn. Zorg is een wederzijds zoeken naar de meest gepaste, meest haalbare en meest wenselijke oplossing. Dit impliceert dat er altijd een samenspel is tussen enerzijds ouders en kind en anderzijds de zorgaanbieders. Het gaat niet over “u vraagt, wij draaien” maar om een werkelijke *dialoog* waarin alle actoren hun plaats en rol hebben. Het is een continu creëren en aanbieden van *ont-moetings-kansen*. Uit het rondetafelverhaal blijkt dat deze intense samenwerking met en ondersteuning van ouders en kinderen gestalte geven, zeker en vast een streefdoel is van onze medewerkers.

Medewerkers geven ook aan dat het meer en meer duidelijk is dat samenwerking nodig is tussen verschillende disciplines, tussen verschillende sectoren met daarin voldoende ruimte voor overleg. Er is immers reeds heel wat expertise aanwezig in de verschillende sectoren, expertise die uitgewisseld kan worden. Deze **(intersectorale) samenwerking** binnen en tussen voorzieningen/scholen is op dit moment aan het groeien. Werkgevers en overheid moeten het kader creëren om dit mogelijk te maken.

Voor heel wat minderjarigen is echt wel een aanbod vanuit verschillende sectoren nodig. Het aanbod in Vlaanderen probeert binnen het kader van de integrale jeugdhulpverlening afstemming te vinden tussen de verschillende hulpverleningsvormen. Helaas is deze afstemming niet zo integraal als het woord laat uitschijnen. Zo missen we twee belangrijke actoren in het jeugdhulpverhaal. Om te beginnen zijn de K-diensten niet betrokken binnen het proces van de integrale jeugdhulp. We begrijpen dat dit niet evident is gezien de bevoegdheden deels op federaal, deels op Vlaams domein liggen. Het is echter een gemiste kans om ook deze partner niet bij het proces te betrekken. Verder zijn we van mening dat waar nu enkel de CLB's vervat zitten in het verhaal van de integrale jeugdhulp, hier eigenlijk de volledige sector onderwijs bij betrokken zou moeten worden. Uiteindelijk is het de bedoeling dat alle kinderen en jongeren onderwijs krijgen waar ook voldoende ruimte is voor zorg. Dit ongeacht of ze binnen een problematische opvoedingssituatie opgroeien, ongeacht of ze een handicap hebben, gewoon of buitengewoon onderwijs volgen, ongeacht of ze arm zijn, en ga zo maar verder. Kinderen en jongeren hebben recht op een kwalitatief onderwijsaanbod. Daarnaast hebben kinderen en jongeren, en hun ouders, ook recht op een ontwikkelingsgerichte zorg en ondersteuning. Daarom pleiten we voor een intersectorale afstemming op vlak van beleid en regelgeving zodanig dat alle sectoren die zich richten op minderjarigen en hun gezinnen complementair en ondersteunend aan elkaar kunnen werken. Dit gebeurt best ook vanuit een langetermijnvisie. De krijtlijnen waarbinnen het beleid wil werken, moeten gekaderd zijn binnen een meerjarenplan. Op zich kunnen we het concept van de integrale jeugdhulpverlening alleen maar toejuichen, helaas verloopt de concrete uitwerking ervan momenteel toch eerder stroef en zijn er bij een aantal gemaakte keuzes wel wat kanttekeningen te plaatsen.

Een laatste kans die onze medewerkers aangegeven hebben, is dat bij dit alles ook het zingevingproject van mensen een plaats dient te krijgen. Mensen leven vanuit relatie en in interactie met elkaar, met de ander. De **missie van de Broeders van Liefde** geeft aanzetten tot hechting en heling, naar zichzelf en naar de ander. Ze biedt aanknopingspunten voor medewerkers om vanuit een gelovige en liefdevolle houding op mensen toe te stappen en ze vanuit een holistisch perspectief te benaderen. Een heel mooi praktijkvoorbeeld hier is het ZleZO-project (Zin en Zorg) dat binnen heel wat van de scholen van de Broeders van Liefde loopt. Doelstelling is jongeren op een vrijwillige manier kennis te laten maken met de zorg voor de andere. Een uitdaging waarvoor het ZleZO-project ten volle voor gaat. Hier kunnen we ook het proces rond identiteit vermelden dat momenteel loopt. Medewerkers van zowel de lokale voorzieningen en centrale dienst werken samen aan een identiteitsverklaring waarbij men in dialoog gaat met de missie én de lokale werkgemeenschap. Doelstelling is het in dialoog bouwen aan identiteit in de pluraliteit.

Bedreigingen

Helaas zien we in onze dagelijkse werking niet alleen kansen, maar ook bedreigingen. Oorzaken en bedreigingen lopen in elkaar over. Bij het bespreken van de mogelijke oorzaken zijn al een aantal bedreigingen (zie oa. de risicofactoren) aan bod gekomen. In de praktijk merken we echter ook dat er niet alleen factoren zijn die de toenemende zorgvragen veroorzaken. We hebben ook te maken met factoren die het aanbieden van een gepast antwoord bemoeilijken. We zien bedreigingen die vanuit huidige structuren en organisatiesystemen komen (externe bedreigingen) en bedreigingen die bij onszelf als mensen zelf liggen (interne bedreigingen).

Laat ons beginnen bij de externe bedreigingen. Hier onderscheiden we bedreigingen op vlak van de regelgeving en bedreigingen door toedoen van een schaarste van middelen.

Heel wat van deze bedreigingen hebben met de huidige **regelgeving** te maken. Zo is het niet mogelijk om bepaalde vormen van dienstverlening (voldoende) aan te bieden. Hoe specifieker de doelgroep, hoe moeilijker om een aangepast aanbod te vinden. Ook combinaties aanbieden van verschillende vormen van hulpverlening is niet evident, zeker als het gaat om een aanbod uit verschillende sectoren. De versnippering van bevoegdheden tussen onderwijs, welzijn en gezondheidszorg en de te geringe afstemming van deze sectoren op elkaar liggen hier mee aan de basis. De zorg voor kinderen en jongeren en hun gezinnen vraagt een flexibele inzet van middelen. Het is nodig continu te kunnen inspelen op veranderende vragen. We dienen daarom ook de mogelijkheid te hebben om ons aanbod vlot op deze veranderende situaties te kunnen aanpassen zodat echt zorg op maat kan geboden worden. Om voorzieningen en scholen de ruimte te geven enerzijds een flexibel aanbod te realiseren om tegemoet te kunnen komen aan de individuele zorgvragen van minderjarigen en hun gezinnen en anderzijds voldoende te kunnen afstemmen binnen en buiten de sector, is het nodig dat de overheid een regelluw kader aanreikt. Binnen een dergelijk kader kunnen initiatiefnemers hun verantwoordelijkheid opnemen, complementair met de reeds bestaande actoren. Alleen zo kunnen ze ruimte krijgen om te experimenteren, proeftuinen op te zetten en creatieve zorgvormen uit te bouwen.

Op financieel vlak zijn er zeker ook tekorten. Zo beschikken niet alle diensten, scholen en voorzieningen beschikken over de nodige **infrastructuur** om op specifieke ondersteuningsvragen een antwoord te kunnen bieden. Ook de **personele middelen** zijn niet voldoende om aan alle vragen tegemoet te komen. Het vraagt immers heel wat man- en vrouwkracht om een goede werking te kunnen uitbouwen. In de praktijk zijn er momenteel echter heel wat diensten die maar met een beperkt personeelskader mogen werken. Daarnaast is het meer en meer moeilijk om medewerkers aan te trekken en te behouden. Het hoge tempo gecombineerd met complexere problematieken zorgt voor een grote werkdruk.

Naast bovenvermelde externe bedreigingen, liggen er ook **bedreigingen bij onszelf**. De nood aan een grotere (intersectorale) samenwerking vraagt een andere houding van leerkrachten, begeleiders en zorgverleners. Hoe omgaan met bv. het beroepsgeheim is in de praktijk niet altijd zo duidelijk. Het advies rond zorgvuldig omgaan met informatie dat de visiegroep ethiek heeft uitgewerkt was hier broodnodig. Vaak vertrekt men ook vanuit de eigen achtergrond en is nog te weinig bekend met de werking van andere diensten, organisaties. Dit zorgt ervoor dat men vaak geen goed zicht heeft op de mogelijkheden, maar ook op de onmogelijkheden van andere partijen en dus niet altijd de juiste verwachtingen stelt. Verder heeft men wel al eens de neiging om eerder te kijken naar wat fout loopt, dan naar wat goed loopt. Dit zowel naar cliënten en leerlingen als naar medewerkers.

Een andere hinderpaal en bedreiging is het vaak nog heersende **stigma** en **taboe**. Een eerste reactie van sommigen die geconfronteerd worden met wie anders is, en zeker met wie (gedrags)problemen stelt, is vaak om deze anderen uit te sluiten. We zien deze houdingen bij uitbreiding terugkomen op het niveau van de maatschappij.

Aanbevelingen t.a.v. de eigen organisatie

Zoals eerder aangegeven liggen de oorzaken voor de aangevoelde stijging van het aantal kinderen en jongeren met zorgvragen op verschillende domeinen en ook binnen die domeinen spelen nog eens heel uiteenlopende factoren een rol. Gezien de oorzaken meervoudig en complex zijn, dient de gewenste aanpak (preventief en curatief) dit ook te zijn.

Vanuit reeds vermelde kansen en bedreigingen zijn op de rondetafelgesprekken heel wat aanbevelingen tav. onze eigen voorzieningen en scholen geformuleerd. We kunnen ze bundelen rond **acht pijlers die voor een toekomstige hulpverlening en onderwijs** van belang zijn. Het gaat over:

- preventie
- gezinsondersteuning
- participatie
- doelgroepen die bijzondere aandacht vragen
- intersectorale samenwerking
- ondersteuning van medewerkers
- attitudes en competenties voor professionals
- aandacht voor de existentiële invalshoek

Gezien heel wat van deze zaken hoger al aan bod gekomen zijn, worden deze pijlers hier maar kort toegelicht. Op de directieseminaries is nagedacht over wat dit concreet voor voorzieningen en scholen zou kunnen betekenen. Enkele voorbeelden van daar vermelde mogelijke initiatieven worden op het einde van deze paragraaf vermeld.

Preventie - Veerkracht

Wanneer men vroegtijdig kinderen screent, kan men vlugger problemen detecteren zodat een vroege behandeling/begeleiding mogelijk is. Vroegdetectie grijpt onder meer in op het proces van generationele problematieken. Hoe vlugger problemen aangepakt kunnen worden (vroeginterventie), hoe meer kansen men heeft op slagen. Een goede, handelingsgerichte diagnostiek is het vertrekpunt van waaruit de verdere hulpverlening kan volgen. Hier is een *holistisch proces* belangrijk. De hulpverlening moet eenvoudig toegankelijk zijn en een continuüm van mogelijke zorgvormen bevatten. Ze moet zeker ook gericht zijn op het (verder) ontwikkelen van *veerkracht* (door-groei-mogelijkheden) bij kinderen, jongeren, hun gezin en het ruimere sociale netwerk. Van oplossingsgerichte methodieken gaat een grote kracht uit hierop. Hiervoor moeten kinderen en jongeren de nodige sociale vaardigheden kunnen aanleren en ontwikkelen. Uiteindelijk zal dit leiden tot een groter sociaal-emotioneel welbevinden en een betere levenskwaliteit, op persoonlijk vlak maar zeker ook in interactie met de andere(n). In het werken vanuit het perspectief van veerkracht buigt men zich over de elementen die maken dat iemand tot een gezonde en evenwichtige persoonlijkheid kan uitgroeien ondanks een ongunstige context. Dit in tegenstelling tot eenzijdige aandacht voor het verleden van de betrokkene, de belastende en uitlokkende factoren. Dergelijke veerkracht is van essentieel belang voor alle betrokken partijen.

Gezinsondersteuning

Waar ouders vragen en problemen hebben over de opvoeding van hun kinderen - en dit kunnen ook 'gewone' vragen zijn - dient er een aanbod te zijn van laagdrempelige opvoedingsondersteuning (die ook preventief zal werken). Responsabiliseren, niet culpabiliseren. Waar het kan moeten kinderen zo lang mogelijk thuis begeleid worden, maar

ook als residentiële opvang nodig is, moeten ouders parallel begeleid worden. Zij blijven verantwoordelijk en moeten dan ook betrokken kunnen blijven.

Participatie

Het bevorderen van de veerkracht biedt mogelijkheden voor het stimuleren van 'empowerment'. In het kader van *zorginnovatie*, waarnaar we met z'n allen streven, speelt participatie van de verschillende zorgpartners rondom de cliënt een duidelijke rol. Inspraak en betrokkenheid dragen bij tot de verdere ontwikkeling van *zorg-op-maat*.

Doelgroepen die bijzondere aandacht vragen

Alle kinderen met zorgvragen zouden moeten een antwoord kunnen krijgen. We merken dat dit voor een aantal groepen binnen onze maatschappij veel minder evident is. Deze groepen vragen dan ook onze bijzondere aandacht. Het gaat over kinderen met een (verstandelijke) beperking en bijkomende (gedrags)stoornissen, zwakbegaafde kinderen, kinderen en jongeren met een hechtingsstoornis, kinderen uit kansarme gezinnen,...

Intersectorale samenwerking

Dat intersectorale samenwerking een noodzaak is in het omgaan met complexe situaties staat buiten kijf. Initiatieven ter bevordering van een integrale aanpak (ontschotting) werpen hun vruchten af op vlak van doorverwijzingen met het oog op *zorgcontinuïteit* en *vermaatschappelijking* van de zorg. Om deze samenwerking optimaal te laten verlopen, is het nodig elkaar goed te kennen. Samenwerkingsverbanden kunnen spontaan of formeel groeien, maar eenmaal opgebouwd verlopen deze best gecoördineerd binnen een (regionaal) netwerk. Binnen deze netwerken moet er plaats zijn voor de ontwikkeling en uitwisseling van expertise (al is het niet altijd eenduidig op welke manier dit best dient te gebeuren). Door samen te werken kan men een zorgcontinuüm over sectoren heen uitbouwen. Gezien de stijgende complexiteit van zorgvragen is het van belang binnen deze intersectorale samenwerking voldoende te investeren in een goede *binding* van de cliënten met de setting waarbinnen ze verblijven en o.m. de hulpverleners die hen een hand reiken (*dialogoog*). Cliënten dienen 'zich gedragen te weten'. *Van binding naar verbinding en verbondenheid ...*

Attitudes/competenties voor professionelen

Omgaan met complexere en meer veelvuldige zorgvragen van kinderen en jongeren vraagt heel wat competenties van medewerkers en een heel specifieke grondhouding. We vragen een houding van respect. Medewerkers moeten diversiteit tussen mensen een plaats kunnen geven. Anders-zijn mag niet gelijk staan aan minderwaardig zijn.

O.a.. kennis sociaal-emotionele ontwikkeling is heel belangrijk. De behandeling-begeleiding moet hier op inspelen. Als er problemen zijn, moet men altijd ook oog hebben voor sterktes en werken vanuit een waarderende benadering.

Ondersteuning van medewerkers

Medewerkers zijn ook mensen bij wie de balans draagkracht – draaglast soms uit evenwicht dreigt te raken. Soms worden ze geconfronteerd met een spanningsveld tussen verschillende verantwoordelijkheden (bv. tussen de existentiële en de professionele verantwoordelijkheid). Als gevolg van vroegdetectie dient er bijvoorbeeld ook rekening mee te houden dat dientengevolge ook de vraag naar zorg kan toenemen. Het is daarom heel belangrijk dat medewerkers ondersteund en begeleid worden bij het uitvoeren van hun taak en hen verdere ontplooiingskansen worden geboden. Dit kan o.a. door het organiseren van intervisie, supervisie en door het aanbieden van vormingsinitiatieven. Hierbij dient zeker aandacht te zijn voor het implementeren van nieuwe en wetenschappelijke inzichten in de dagelijkse

praktijk. Met andere woorden verdient de veerkracht van hulpverleners de nodige aandacht. Het is belangrijk om, mede dmv een uitgebouwd *HRM-beleid*, mogelijke signalen van bv. burnout bij hulpverleners te detecteren alsook voldoende aandacht te besteden aan retentie. Investeren in *talentmanagement* is een essentieel element binnen ondernemerschap in de zorg, alsook ‘part of’ teambuilding en dus zeer rendabel op langere termijn. Dit bevordert de motivatie van medewerkers, de flexibiliteit binnen een organisatie ... en een flexibele organisatie ondersteunt nu net creativiteit, innovatie, slagkracht. Belangrijke voorwaarden voor de ontwikkeling van een lerende organisatie.

Existentiële invalshoek

Als laatste pijler, maar zeker niet de minste, wordt telkens ook duidelijk dat iedere mens nood heeft aan een zinvolle invulling van zijn leven te hebben. Dit ontdekken van *betekenis*, *zin* en *samenhang* is een van de hefboomen bij de opbouw van de eerder vermelde ‘veerkracht’. Dit geldt voor alle betrokkenen in het verhaal van de toenemende zorgvragen. We moeten dan ook ruimte geven aan jongeren-ouders-medewerkers om deze dimensie in beeld te brengen. Er dient plaats te zijn voor de spiritualiteit en we moeten durven een waardendiscours aan te gaan.

Mogelijke initiatieven voorgesteld door onze directieleden

- *Binnen het onderwijs een vormingsaanbod voor leerkrachten rond detectie van signalen van sluimerende of nakende problematiek uitwerken*
- *Het intersectoraal terras: op geregelde tijdstippen met elkaar samen komen om elkaar te leren kennen, probleemcasussen te bespreken en te groeien naar structurele samenwerkingsvormen*
- *Het uitbouwen van multifunctionele centra*
- *De onderlinge uitwisseling van expertise tussen de verschillende sectoren (bv. het ter beschikking stellen van kennis omtrent psychopathologie binnen het onderwijs)*
- *De uitbouw van outreaching en liaison-werking*
- *Het installeren van een klasgroep buitengewoon onderwijs binnen het gewoon onderwijs*
- *De inbreng van ervaringsdeskundigen (i.e. participatie)*
- *Info en meldpunt voor medewerkers (bv. na het meemaken van een traumatische ervaring,...).*
- *Internetforum rond bepaalde problematieken voor leerkrachten*

Discussie

We staan zeker niet alleen met onze scholen en voorzieningen in het aanvoelen van steeds toenemende en complexere zorgvragen bij kinderen en jongeren. Parallel met onze zoektocht zien we mensen, professionelen en beleidsmakers, zich dezelfde vraag stellen. In november 2010 is in de schoot van het Vlaams Parlement een commissie jeugdzorg opgericht waarvan tegen het voorjaar van 2011 een beleidsnota verwacht wordt. Binnen de Bijzondere Jeugdzorg loopt een project om via een methodiek van positieve heroriëntering de instroom in de niet rechtstreekse hulpverlening te proberen verminderen. Verder heeft prof. Peter Adriaenssens nog maar onlangs een boek gepubliceerd waarin hij dit thema onder de loep neemt. Ook hij formuleert een aantal aanbevelingen (hij omschrijft ze als ‘30 wegen naar verandering’) om deze problematiek aan te pakken. Aanbevelingen voor het onderwijs, de maatschappij en de ouders. Ook de Nationale Raad voor Ziekenhuisvoorzieningen is momenteel bezig om een

advies uit te werken m.b.t.. de uitbouw van een GGZ-zorgprogramma voor kinderen en jongeren.

Het is verheugend te merken dat, alhoewel niet samen overlegd, veel zaken uit onze rondetafelgesprekken ook daar terugkomen. Het geeft aan dat we niet zomaar in het luchtledige bezig zijn en met partners buiten onze groep kunnen zoeken hoe we deze rondetafelzoektocht verder gaan. Dit was trouwens van bij het begin van onze rondetafelgesprekken, nu iets meer dan een jaar geleden, een uitdrukkelijke doelstelling.

Ook de beleidsplannen vanuit de overheid geven blijk van aandacht voor zorgvernieuwing en samenwerking. Zo citeren we bijvoorbeeld het beleidsplan GGZ van minister Vandeurzen: “Een coherente, afgestemde en coöperatieve GGZ begint bij gezondheidsbevorderende en preventieve interventies, streeft naar de responsabilisering van basisgezondheidsactoren en sociale spelers en voorziet ook in gespecialiseerde GGZ. Die staat enerzijds de basiszorg bij in zijn GGZ-opdracht en levert anderzijds zelf deskundige en gespecialiseerde gezondheidszorg. Daarbij wordt een evenwichtige en geïndiceerde *mix* gehanteerd van *medisch-psychiatrische*, *psychologische* en *sociale interventies*, zo veel mogelijk in het gewone leefmilieu van de zorgvrager en in samenwerking met andere betrokken zorgactoren.”

Besluit: stellingname van de Broeders van Liefde t.a.v. de maatschappij en de overheid

Binnen de voorzieningen en scholen van de Broeders van Liefde kunnen we proactief al heel wat kansen benutten om te proberen een gepast antwoord te bieden op de toenemende en complexere zorgvragen. We leven en werken echter niet in een vacuüm. Kinderen en jongeren groeien op in deze maatschappij, in deze gemeenschap die ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid (miv. kansen en bedreigingen) draagt tav. ‘haar’ kinderen en jongeren. Op de rondetafelgesprekken is daarom ook de vraag gesteld welke houding de Broeders van Liefde binnen en tav. de maatschappij zou moeten en kunnen innemen.

Van de overheid wordt verwacht dat ze faciliterend werkt en waar nodig in haar beleid en regelgeving de gevraagde antwoorden kan ondersteunen. Daarom werden ook voorstellen geformuleerd specifiek gericht naar deze overheid. We geven dan deze beide groepen aanbevelingen nog graag als besluit van deze tekst.

Hoe kunnen de Broeders van Liefde zich positioneren binnen de maatschappij?

- Meewerken aan de uitbouw van de toegankelijkheid van zorg
- Het aanbieden van het existentiële als een ruimte waarbinnen ook heil en genezing kan gevonden worden.
- Een waardendiscours propageren in reactie op het veelal gangbare economisch discours
- Effectief waarderen van diversiteit
- Een positieve beeldvorming over onze doelgroepen mee bewerkstelligen
- Duidelijk aangeven wat de eigen identiteit is
- Het regelgevend kader overstijgen door intersectorale proeftuinen op te zetten
- Meer oplossingsgericht werken ipv. probleemgericht
- Ruimte geven aan zorginnovatie (i.e. leren, participatie, samenwerken)

Aanbevelingen t.a.v. de overheid

- Uitwerken van een flexibel en integraal regelgevend kader over sectoren heen (met oa. meer ruimte voor het uitbouwen van zorg binnen onderwijs)
- Degelijke personeelsomkadering voorzien in alle sectoren opdat ruime kwaliteitsvolle zorg kan blijven geboden worden
- Voldoende ruimte geven aan de kinderpsychiatrie om het aanbod voldoende en voldoende breed te kunnen uitbouwen (met oa. aandacht voor een aantal specifieke doelgroepen)
- Good practices valoriseren

Bronnen

Adriaenssens, P. (2010). Laat ze niet schieten! Geef de grens een plaats in het leven van jongeren. Lannoo.

Broeders van Liefde (2009). Vier werkgroeprapporten van de ronde tafel gesprekken over de toenemende zorgvragen bij kinderen en jongeren: oorzaken, kansen, beperkingen en aanbevelingen.

Morreel, J. (2006). De kracht van resilience voor maatschappelijk kwetsbare jongeren.

Vandamme, W. & Bourgeois, S. Het Columbus experiment. Lezing gebracht op de studiedag “Op eigen kracht vooruit”. Informant, 03/12/2010.

Vandeurzen, J. (2009 / 2010). Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2009 – 2014.

Vlaams Welzijnsverbond (december 2010). Visietekst zorgvernieuwing minderjarigen.

Zorgnet Vlaanderen. www.zorgnetvlaanderen.be

<http://www.kinderrechten.be>

http://www.vlaamsparlament.be/vp/commissies/commissie_jeugdzorg.html